

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Model de regulament-cadru de etică pentru instituțiile de învățământ superior din România

Autori (în ordine alfabetică): Anghel Daniela, Deaconu Ștefan-Marius, Dîrja Marcel, Georgescu Anca Meda, Ionescu Bogdan-Emanuel, Preda Ciprian Ion

Contributori: Dunca Ioana-Lenuța, Popa Maria-Corina

Notă: Prezentul model de regulament constituie un document de lucru aflat în curs de validare în cadrul Consiliului de Etică și Management Universitar și nu reprezintă o versiune finală adoptată în mod oficial de către CEMU sau Ministerul Educației.

Ianuarie 2022

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Cuprins

Introducere	3
Capitolul I - Aspecte privind elaborarea sau revizuirea codurilor de etică și deontologie universitară	8
Capitolul II - Preambul	11
II. 1. Cadrul legal	11
II. 2. Scopul codului	12
Capitolul III - Valori, principii și datorii profesionale ale comunității universitare	14
III. Aspecte generale	14
III. 1. Libertatea academică și autonomia instituțională	14
III. 1.1. Libertatea academică	14
III. 1.2. Autonomia instituțională	16
III. 2. Transparența	17
III. 3. Respectarea proprietății intelectuale și a drepturilor derivate	18
III. 4. Integritatea academică	19
III. 5. Profesionalism	20
III. 6. Responsabilitate profesională și socială	21
III. 7. Colegialitate	22
III. 8. Loialitate	23
III. 9. Dreptate, echitate, nediscriminare și egalitate de șanse	23
III. 10. Meritocrație	24
Capitolul IV. Incompatibilități și conflicte de interes	24
Capitolul V - Comisia de etică universitară	27
V. 1. Rolul comisiei	27
V. 2. Membrii comisiei	27
Capitolul VI - Proceduri	30
VI. 1. Administrarea unei sesizări	30
VI. 2. Limite de timp	32

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

<u>VI. 3. Îndrumări pentru solicitarea de consiliere și/sau sesizare a unui comportament ne-etic</u>	33
<u>VI. 4. Principalele metode de comunicare a principiilor etice către comunitatea universitară</u>	34
<u>VI. 5. Transparența comisiei de etică universitară</u>	34
<u>VI. 6. Păstrarea înregistrărilor</u>	35
<u>VI. 7. Confidențialitate</u>	35
<u>VI. 8. Dileme etice</u>	35
<u>VI. 9. Metode de decizie etică</u>	36
<u>VI. 10. Metode de instruire și ajutoare a membrilor comunității universitare</u> ...	37
<u>VI. 11. Gestionarea riscurilor etice</u>	38
<u>Capitolul VII - Sanțiuni privind nerespectarea eticii și a integrității academice</u> ..	39
<u>Capitolul VIII - Consilier de etică (Ombudsman)</u>	41
<u>Capitolul IX- Dispoziții finale</u>	43
<u>Bibliografie</u>	44
<u>Anexa nr. 1 - Structura propusă a Codurilor de etică și deontologie universitară</u> .	49
<u>Anexa nr. 2 - Concepte și definiții</u>	50
<u>Anexa nr. 3 - Propunere standard pentru registrul de risc etic</u>	87

Introducere

Prezentul document reprezintă rezultatul activității A.4.2.3 în cadrul proiectului „Calitate în învățământul superior: internaționalizare și baze de date pentru dezvoltarea învățământului românesc” - POCU 126766, desfășurat de UEFISCDI în parteneriat cu Ministerul Educației. În actuala formă, acesta nu implică poziția Ministerului Educației sau a Consiliului de Etică și Management Universitar.

Acesta reprezintă un model de regulament-cadru pentru universități, menit să contribuie la creșterea calității procesului educațional la nivel instituțional. Documentul servește drept suport în vederea elaborării de către CEMU a Codului de referință al eticii și deontologiei universitare, document public care va detalia principiile și procedurile în baza cărora Consiliul de Etică și Management Universitar arbitrează litigiile conform art. 218 alin. (2) lit. d) din Legea educației naționale nr. 1/2011.

Documentul a fost redactat pornind de la următoarele elemente:

- analiza cazurilor soluționate de CEMU din mandatul 2017-2020;
- analiza literaturii de specialitate în domeniu;
- analiza modelelor de bune practici în domeniul eticii și al deontologiei universitare de la nivel național și internațional (inclusiv în ceea ce privește Codurile de etică adoptate la nivelul instituțiilor de învățământ superior).

În cadrul activității, au fost desfășurate trei dezbateri naționale, fiind realizate multiple consultări cu reprezentanții comisiilor de etică universitară din instituțiile de învățământ superior din România, atât publice, cât și private:

- Dezbateră națională „Etica și deontologia universitară în România: realități și perspective”, București, 25 februarie 2021 (online);
- Dezbateră națională cu privire la Codul de referință al eticii și deontologiei universitare - reglementare cadru privind codurile de etică universitară, București, 2 iunie 2021;
- Dezbateră în cadrul Conferinței internaționale științifice „Valorile etice în societatea actuală - Noi provocări și tendințe” (VESA), Brașov, 3-5 iunie 2021;

Printre concluziile desprinse în cadrul acestor dezbateri, enumerăm:

- Necesitatea adoptării *Codului de referință al eticii și deontologiei universitare* prin intermediul unui act normativ (ex. Ordin de Ministru);

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

- Necesitatea uniformizării și clarificării cadrului legal cu privire la funcționarea comisiilor de etică universitară, respectiv a consiliilor naționale cu atribuții în domeniul eticii;
- Creșterea gradului de transparență cu privire la activitatea comisiilor de etică universitară;
- Reglementarea suplimentară, la nivelul instituțiilor de învățământ superior, a eticii și deontologiei universitare, prin adoptarea unor regulamente, strategii sau politici;
- Stabilirea unor elemente clare la nivel național în ceea ce privește regimul incompatibilităților, conflictele de interese, metode de prevenție a plagiatului sau aplicarea unor sancțiuni.
- Dezvoltarea sau, după caz, consolidarea unei culturi a calității în ceea ce privește etica și integritatea academică.
- Elaborarea unei metodologii universitare în fiecare instituție de învățământ superior care prevede concret modalitatea de alegere a studentului reprezentant din Comisia de Etică;
- Adăugarea unui consilier juridic sau cadru didactic în domeniul științelor juridice invitat permanent pentru expertiză juridică în cadrul Comisiilor de Etică;
- Adoptarea unui glosar orientativ la nivel național cu privire la cei mai relevanți termeni cu care operează comisiile de etică universitară.
- Încurajarea comisiilor de etică universitară să colaboreze cu experți externi, atât de la nivel național cât și internațional, în vederea soluționării cazurilor complexe.
- Facilitarea unei rețele a comisiilor de etică universitară beneficiind de sprijinul Consiliului de Etică și Management Universitar.
- Modificarea Ordinului nr. 3131/2018, astfel încât cursul de etică și integritate academică să devină obligatoriu pentru toate ciclurile de studii, începând cu primul an de studiu;
- Realizarea unor fișe ale disciplinei de referință la nivel național de către Ministerul Educației sau Consiliul de Etică și Management Universitar, aplicate pentru fiecare domeniu în parte;
- Realizarea de către CEMU a unor evenimente cu tematici de informare și educare în etică pentru diferite grupuri sociale;
- Realizarea unei platforme online care să înglobeze informațiile privitoare la școlile doctorale, for de apel/control național independent de orice imixtiune politică, precum și materiale informaționale cu privire la plagiat, scriere academică, respectiv etică și deontologie profesională în mediul universitar.
- Poziții publice clare în care se afirmă faptul că hărțuirea sau orice comportament asemănător nu sunt tolerate;

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

- Existența unei politici specializate pentru hărțuire și utilizarea de diferite metode pentru informarea întregii comunități universitare;
- Capitol în Codul de referință dedicat adresării problemelor de hărțuire morală, hărțuire sexuală și discriminare, realizat de CNCD și CEMU, ulterior consultării actorilor interesați;
- Reglementarea unui cadru legislativ național pentru prevenirea, combaterea și sancționarea hărțuirii în universități;
- Există situații în care Raportul Comisiei de etică universitară este avizat de Consiliul de administrație al unei instituții de învățământ superior înainte de a fi pusă în aplicare decizia acesteia. De asemenea, în alte cazuri, un raport similar este aprobat de către Senatul universitar.
- Independența Comisiei de etică universitară, deși nu este formulată în mod explicit, reiese clar din modul în care este aprobată structura și componența acestei (art. 306 LEN nr. 1/2011), precum și a modului în care este luată o hotărâre (art. 307 LEN nr. 1/2011), respectiv este pusă în aplicare (art. 322 LEN nr. 1/2011).
- În vederea evitării unor filtre suplimentare din partea unor alte structuri din cadrul instituției de învățământ superior, este necesară reafirmarea caracterului independent al comisiei de etică universitară.
- Mai multe instituții de învățământ superior au avut sau au termene cu privire la durata maximă de timp până când un fapt poate fi sesizat. Legea nu prevede în mod explicit termene până când o faptă poate fi sesizată. Prin urmare, se impune sublinierea acestui fapt, astfel încât să fie înlăturată practica neunitară a comisiilor de etică universitară.
- Orice interpretare diferită, pornind de la principiul autonomiei universitare poate conduce la o interferență în ceea ce privește activitatea comisiei de etică universitară.
- În ceea ce privește termenele de soluționare, comisiile de etică universitară au definite două astfel de date:
 - 30 de zile - art. 309 din Legea educației naționale nr. 1/2011;
 - 45 de zile - art. 11 alin. (3) din Legea nr. 206/2004.
- Art. 307 din Legea educației naționale nr. 1/2011 și art. 11 din Legea nr. 206/2004 prevăd că raportul comisiei de analiză/etică sunt avizate de consilierul juridic al universității/instituției. Practica comună arată că există o serie de comisii de etică universitară care au în componență un astfel de consilier juridic. Totuși, o persoană care participă direct la procesul decizional nu poate să confere ulterior și un aviz de legalitate. Persoana în cauză poate fi invitată, însă modul în care participă la ședințele comisiei de etică universitară nu este reglementat.
- Inițierea de dezbateri și încurajarea dialogului despre hărțuire sau despre alte teme legate de drepturile omului;

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

- Nu este foarte bine definită responsabilitatea actorilor implicați în procesele de etică universitară.
- Instituțiile de învățământ superior (în speță, Comisiile de etică universitară) nu cunosc întotdeauna care este zona lor de responsabilitate.
- Declinările către consiliile consultative la nivel național se realizează, uneori, în mod eronat, atât de către comisia de etică universitară, cât și de către petenți.
- În ciuda distincției existente în LEN între comisia de etică universitară și comisia de disciplină, unele decizii luate la nivel instituțional conduc la o alocare deficitară a cazurilor din acest punct de vedere.
- Nu este foarte clar dacă comisia de etică universitară și comisia de disciplină pot analiza părți distincte ale aceluiași caz, respectiv să acționeze în consecință.
- Nu există o cultură a colaborării structurilor interne cu privire la abaterile privind etica și deontologia academică.
- Regulamentul de organizare și funcționare al comisiei nu se distinge, de cele mai multe ori, de codul de etică și deontologie universitară.
- Procedurile și metodologiile interne nu sunt întotdeauna publice. În puține cazuri există astfel de documente-cadru care să reglementeze activitatea comisiilor de etică.
- Alegerea studenților reprezentanți în comisiile de etică nu respectă întotdeauna prevederile OMECTS nr. 3666/2012.
- Desemnarea membrilor în comisiile de etică nu este clar reglementată, măcar la nivel de principii urmărite, într-un număr semnificativ de cazuri.
- În cazul multor comisii de etică universitară, nu se realizează forme elementare de promovare a structurii.
- În multe cazuri, nu există o politică transparentă de centralizare a documentelor care vizează activitatea comisiei de etică, într-un loc vizibil de pe site-ul universității.
- În foarte puține cazuri, există o contextualizare a incompatibilităților și a conflictelor de interese raportat la profil universității.
- În puține cazuri, este prezentat cadrul legal extins, respectiv să fie explicitate cazurile privind incompatibilitățile și conflictele de interese.

Printre cele mai importante așteptări cu privire la *Codul de referință al eticii și deontologiei universitare* care au reieșit în urma dezbaterilor sunt:

- Codul de referință al eticii și deontologiei universitare va trebui să răspundă la solicitările de clarificări venite din partea tuturor actorilor interesați.
- Se impune o abordare unitară cu privire la anumite principii și definiții, fără a fi lezată autonomia instituțională, respectiv fără a exista supra-legiferare.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

- Comisiile de etică universitară reprezintă un garant al respectării eticii și deontologiei universitare la nivel instituțional, fapt pentru care trebuie să existe o atitudine proactivă.
- Reprezentanții comisiilor de etică așteaptă de la viitorul Cod de referință un document-cadru care să conducă la uniformizarea activității acestora. Astfel, pe lângă o viziune cadru de ansamblu, Codul de referință trebuie să conțină și o serie de clarificări de ordin procedural.
- Participanții au subliniat o serie de neconformități privitoare la modul în care sunt reglementate etica și deontologia universitară. Aceste neconformități vulnerabilizează activitatea comisiilor de etică în situația în care un caz ajunge în instanță, tocmai ca urmare a multiplelor interpretări ale legislației în vigoare.

Capitolul I - Aspecte privind elaborarea sau revizuirea codurilor de etică și deontologie universitară

Art. 1. Scopul (1). Codul de etică și deontologie universitară reprezintă documentul-cadru în baza căruia Comisia de etică universitară își desfășoară activitatea. Acesta însumează totalitatea principiilor și mecanismelor vizând principiile de etică și integritate academică.

Art. 2. Scopul (2). Codul de etică și deontologie universitară conține o serie de prevederi cadru care vizează adoptarea unor măsuri ferme de combatere a încălcărilor principiilor de etică și integritate academică. Este încurajată o atitudine proactivă, de prevenire a cazurilor în care se înregistrează astfel de încălcări.

Art. 3. Comunitatea universitară. Personalul didactic și nedidactic, precum și studenții, totalizând categoriile care formează comunitatea universitară, vor fi informate și consultate pe toată durata procesului de elaborare sau revizuire a codurilor de etică și deontologie universitară. Numărul minim de etape prevăzut în acest sens este următorul:

- a) Inițierea revizuirii Codului de etică și deontologie universitară este realizată la propunerea Consiliului de administrație, a Senatului universitar, respectiv a Comisiei de etică universitară. Senatul universitar poate stabili un anumit procent din numărul total de cadre didactice și al studenților ca prag pentru demararea unei inițiative de revizuire a Codului de etică și deontologie universitară.
- b) Comisia de etică universitară este responsabilă de desfășurarea procesului de consultare a comunității universitare, beneficiind de sprijinul Consiliului de administrație și al Senatului universitar, precum și al celorlaltor structuri de conducere din cadrul instituțiilor de învățământ superior.
- c) Prima formă a propunerilor privind adoptarea sau revizuirea Codului de etică și deontologie universitară va fi supusă dezbaterii întregii comunități universitare. Vor fi solicitate în mod distinct puncte de vedere din partea Rectorului universității și a Senatului universitar. Vor fi consultate și persoane care au ocupat de-a lungul timpului poziția de membru în Comisia de etică universitară ulterior adoptării Legii educației naționale nr. 1/2011.
- d) Propunerile vor fi integrate de către Comisia de etică universitară, urmând să fie supuse încă unei dezbateri cu cadrele didactice și nedidactice, respectiv studenți.
- e) Este recomandată organizarea mai multor dezbateri, inclusiv la nivelul facultăților, precum și consultarea unor experți externi, având o probitate morală și profesională dovedită.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

- f) Forma finală a propunerilor Comisiei de etică universitară va fi înaintată spre avizare și aprobare Consiliului de administrație și Senatului universitar.

Art. 4. Exhaustivitatea. Codul de etică și deontologie universitară caută să trateze complet acest domeniu și urmărește respectarea tuturor prevederilor legale aflate în vigoare.

Art. 5. Alinierea cu obiectivele strategice și identitatea instituției de învățământ superior. Codul de etică și deontologie universitară va fi aliniat cu toate regulamentele, procedurile și strategiile care sunt parte a sistemului de management al eticii la nivelul instituției de învățământ superior. Este recomandat ca secțiunile din codul de etică și deontologie universitară care pot face obiectul unor modificări periodice să fie centralizate, în măsura în care se poate, și să fie obiectul unor verificări anuale în vederea revizuirii acestora cu realitățile instituționale și modificările legislative la nivel național. Recomandăm ca în cadrul Codului de etică și deontologie universitară să se reflecte și identitatea instituției de învățământ superior, respectiv istoricul acesteia și abordările care au reprezentat exemple de bună practică de-a lungul timpului.

Art. 6. Formatul. Codul de etică și deontologie universitară va respecta sistemul de management intern al calității adoptat la nivelul instituției de învățământ superior în ceea ce privește elaborarea și redactarea reglementărilor proprii. De asemenea, acesta va putea fi accesibil pe site-ul instituției de învățământ superior și în format editabil, pentru a putea fi parcurs mai ușor de către persoanele interesate. Structura recomandată pentru cod constituie anexă a prezentului document (Anexa nr. 1).

Art. 7. Limbajul. Limbajul utilizat în formularea Codului de etică și deontologie universitară va conține termeni specifici, de natură juridică, însă se va încerca redactarea documentului într-un mod cât mai accesibil. Este indicat ca un Cod de etică și deontologie universitară să fie însoțit de un glosar, astfel încât să existe o înțelegere generală asupra unor termeni care pot constitui subiectul unor interpretări diferite. O propunere de glosar constituie anexă a prezentului document (Anexa nr. 2).

Art. 8. Claritate și coerența logică. Redactarea și, în special, revizuirea Codului de etică și deontologie universitară va urmări ca diferite părți sau capitole din document să nu fie în contradicție, ci să fie coerente și clare, fără a lăsa loc unor interpretări multiple ale unei singure prevederi.

Art. 10. Îndrumări pentru solicitarea de consiliere și/sau raportare a unui comportament ne-etic. Având în vedere faptul că există un procent considerabil

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

dintre membrii comunităților universitare care se confruntă cu dubii sau dileme în ceea ce privește interpretarea prevederilor Codului de etică și deontologie universitară, se va avea în vedere ca acesta să conțină o secțiune distinctă care să cuprindă îndrumări cu privire la solicitarea de consiliere și/sau raportare a unui comportament ne-etic.

Art. 11. Îndrumări pentru luarea deciziilor etice. Ținând cont de experiența precedentelor mandatate ale membrilor comisiilor de etică, precum și a normelor existente sau a literaturii de specialitate, Codul de etică și deontologie universitară va conține un set de îndrumări în vederea adoptării unor decizii etice. Acest lucru este necesar pentru a putea exista o predictibilitate în ceea ce privește raționamentul deciziilor luate de comisia de etică și deontologie universitară.

Capitolul II - Preambul

II. 1. Cadrul legal

Art. 12. În elaborarea Codului de etică, se va ține cont de următoarele prevederi adoptate la nivel național:

- Legea Educației Naționale nr. 1/2011.
- Legea nr. 8/1996 *privind dreptul de autor și drepturilor conexe.*
- Codul Muncii (Legea nr. 53/2003, cu modificările ulterioare).
- Legea nr. 206/2004 *privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare,* cu modificările ulterioare.
- Legea nr. 319/2003 *privind Statutul personalului de cercetare-dezvoltare.*
- Legea nr. 571/2004 *privind protecția personalului din autoritățile publice, instituțiile publice și din alte unități care semnalează încălcări ale legii,* cu modificările ulterioare.
- Legea nr. 87/2006 *pentru aprobarea OUG nr. 75/2005 privind asigurarea calității educației,* cu modificările ulterioare.
- HG nr. 681/2011 *privind aprobarea Codului studiilor universitare de doctorat.*
- HG nr. 915/2017 *privind modificarea anexei la Hotărârea Guvernului nr. 1418/2006 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior.*
- OMEN nr. 4783/2017 *privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului de etică și management universitar.*
- OMEN nr. 3131/2018 *privind includerea în planurile de învățământ, pentru toate programele de studii universitare organizate în instituțiile de învățământ superior din sistemul național de învățământ, a cursurilor de etică și integritate academică.*
- OMEC nr. 4621/2020 *pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare.*
- OMEC nr. 4655/2020 *privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al Consiliului Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării, precum și a componenței nominale a acestuia.*
- OMEC nr. 5229/2020 *pentru aprobarea metodologiilor referitoare la acordarea atestatului de abilitare, acordarea titlului de doctor, precum și la soluționarea sesizărilor cu privire la nerespectarea standardelor de*

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

calitate sau de etică profesională, inclusiv cu privire la existența plagiatului, în cadrul unei teze de doctorat.

- OMEd nr. 5.255/2021 *privind verificarea respectării eticii și deontologiei universitare în elaborarea tezelor de doctorat din perioada 1990-2016.*
- OMECTS nr. 3666/2012 *privind aprobarea Codului drepturilor și obligațiilor studentului.*
- Alte norme legale și reglementări aplicabile.

Art. 13. În elaborarea Codului de etică se va ține cont de armonizarea cu documente de referință adoptate la nivelul instituției de învățământ superior, precum Carta universitară, Reglementările și hotărârile Senatului universitar, Regulamentul privind activitatea profesională a studenților ș.a.

Art. 14. Este recomandată integrarea bunelor practici identificate la nivelul Spațiului European al Educației, Spațiului European al Învățământului Superior, respectiv Consiliului Europei prin platforma ETINED.

II. 2. Scopul codului

Art. 15. Scopul Codului este definit de fiecare instituție de învățământ superior în parte, pornind de la principiul autonomiei universitare, ținând seama de o serie de aspecte generale menționate în articolele de mai jos.

Art. 16. Prin prevederile Codului de etică, sunt trasate linii directoare în ceea ce privește comportamentul moral al comunității universitare. Acesta vizează eficientizarea cooperării între membri, respectiv dezvoltarea potențialului uman și profesional al acestora.

Art. 17. Codul reprezintă o garanție a respectării drepturilor, precum și o reitereare a obligațiilor membrilor universităților în privința eticii și deontologiei academice, fiind vizată, totodată, îmbunătățirea continuă a standardelor de performanță adoptate la nivelul instituțiilor de învățământ superior.

Art. 18. Codul de etică și deontologie universitară reprezintă principalul instrument utilizat în vederea consolidării culturii eticii și integrității la nivelul instituției de învățământ superior. Interpretarea se va face ținând cont atât de litera, cât și de spiritul prevederilor. Membrii comisiei de etică sunt independenți, bucurându-se de o autonomie în soluționarea cazurilor, fără a încălca, însă, prevederile Codului.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 19. Codul poate fi interpretat, subsecvent, ca fiind un „contract moral” între diferite categorii ale comunității universitare.

Art. 20. Relația dintre membrii comunității universitare, dar și persoane fizice și/sau juridice externe care interacționează cu instituția de învățământ superior, are o serie de condiționalități prevăzute în cadrul Codului de etică și deontologie universitară.

Art. 21. Instituțiile de învățământ superior sunt încurajate să își particularizeze Codul de etică și deontologie universitară, pornind de la tradiția universitară și experiența membrilor comunității academice. Aceste prevederi nu pot exceda cadrului legislativ adoptat la nivel național.

II. 3. Aria de aplicabilitate a Codului

Art. 22. Codul de etică dezvoltă modul în care se desfășoară relațiile de natură etică ce implică membrii comunității universitare, din perspectivă profesională. Înțelegem prin aceasta relația dintre cadre didactice, cercetători, studenți (indiferent de ciclul de studii), personal didactic auxiliar și personal nedidactic.

Art. 23. Persoanele externe comunității universitare care au o relație juridică de colaborare cu instituția de învățământ superior intră sub incidența Codului de etică, excepție fiind cazurile în care există prevederi legale existente în acest sens.

Capitolul III - Valori, principii și datorii profesionale ale comunității universitare

III. Aspecte generale

Art. 24. Printre valorile fundamentale care guvernează conduita profesională și morală se găsesc: corectitudinea, încrederea, onestitatea, respectul și responsabilitatea. Lista poate fi completată, după caz.

Art. 25. Codurile de etică trebuie să promoveze valori precum: agregabilitatea, asertivitatea, coeziunea grupului, colaborarea, colegialitatea, corectitudinea, disciplina, grija pentru angajați, îndrumarea, integritatea, înțelegerea, modestia, obiectivitatea, onestitatea, pregătirea profesională, recunoașterea greșelilor, recunoașterea valorii și a meritelor, respectul, seriozitatea, sprijinul sau stimularea intelectuală. Lista poate fi completată, după caz.

Art. 26. Printre datoriile profesionale ale membrilor comunității universitare se numără: datoria competenței, a deschiderii, a imparțialității, a obiectivității, de a apăra libertatea academică a colegilor, de a nu îndoctrina, onestității științifice sau respectării deontologiei profesionale. Lista poate fi completată, după caz.

Art. 27. Principiile dezvoltate în continuare pot fi completate și dezvoltate, după caz, ținând cont și de specificul instituției de învățământ superior.

III. 1. Libertatea academică și autonomia instituțională

Art. 28. Libertatea academică și autonomia instituțională sunt aspecte indispensabile în cadrul procesului de predare, învățare și cercetare de calitate în învățământul superior.

Art. 29. Societățile nu pot fi cu adevărat democratice fără a onora libertatea academică și autonomia instituțională. În același timp, valorile fundamentale ale Spațiului European al Învățământului Superior nu pot fi realizate pe deplin decât în societățile democratice.

III. 1.1. Libertatea academică

Art. 30. Principiul libertății academice implică dreptul tuturor membrilor comunității universitare de a se exprima liber, atât în mediul universitar, cât și în afara acestuia, în raport cu activitatea didactică, de cercetare sau de creație

intelectuală, precum și orice alte activități generate de relația juridică cu instituția de învățământ superior în cadrul căreia activează.

Art. 31. Libertatea academică garantează tuturor membrilor comunității universitare că se pot implica în predare, învățare, cercetare sau alte procese subsecvente, după caz, fără a se teme de sancțiuni sau de diferite forme de represalii.

Art. 32. Toți membrii comunității universitare beneficiază de respectarea dreptului la viață privată.

Art. 33. Universitatea promovează egalitatea de șanse în rândul comunității academice, fiind interzisă discriminarea de orice tip. Oferirea unor șanse egale membrilor parte a unor categorii social dezavantajate, definite explicit în reglementările naționale sau interne, reprezintă o prioritate la nivel instituțional.

Art. 34. Libertatea academică implică independența diseminării rezultatelor cercetării și predării membrilor comunității universitare, atât în interiorul, cât și în afara instituției de învățământ superior.

Art. 35. Cenzurarea, de orice tip, a membrilor comunității universitare este strict interzisă. Fiecare membru răspunde individual pentru propriile opinii exprimate, indiferent dacă acestea sunt de natură științifică sau nu. Sunt strict interzise, de asemenea, și manipularea, persecuția, șantajul și orice alte constrângeri de natură politică și economică. Nu sunt acceptate acțiuni care pot fi încadrate sub forma prozelitismului religios.

Art. 36. Codul de etică nu va îngreuna dreptul membrilor comunității universitare de a critica în mod public persoane din mediul universitar, cu condiția ca acele critici să fie bine argumentate și întemeiate, fără a face abuz de acest drept și fără a emite afirmații denigratoare.

Art. 37. Este strict interzisă promovarea unor idei sau doctrine cu caracter antisemit, comunist, extremist, fascist, iredentist, rasist, șovinist sau xenofob. În cazul în care sunt constatate la nivelul instituției de învățământ superior astfel de comportamente, Comisia de etică are obligația de a le lua în discuție și soluționa, respectiv de a sesiza organismele abilitate ale statului român să acționeze în cauză, conform prevederilor legale.

Art. 38. Discriminarea este strict interzisă, indiferent de apartenența la organizații legal constituite ori cu activitate conformă cu legislația europeană în vigoare, apartenența politică a membrului comunității universitare sau familiei

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

acestuia, cetățenia, naționalitatea, orientarea sexuală, rasa, religia, sexul, vârsta lui sau alte situații prevăzute în reglementările naționale sau interne.

Art. 39. Sunt încurajate dezbaterile cu caracter politic, pornind de la necesități obiective, de ordin științific. În schimb, nu este tolerată propaganda cu un vădit caracter politic desfășurată în cadrul universității, respectiv corelată cu instituția de învățământ superior.

Art. 40. Se interzice defăimarea membrilor comunității universitare de către alți membri, precum și orice alte atacuri personale, atitudini sau comportamente contrare Codului de etică.

Art. 41. Instituțiile de învățământ superior încurajează desfășurarea activităților care se desfășoară sub imperiul diversității opiniilor de natură științifică, sprijinind analiza și comportamentul critic al membrilor comunității universitare.

Art. 42. Nu sunt tolerate de niciun fel restricțiile privind publicarea rezultatelor obținute în urma activității de cercetare proprii sau colegiale (cu recunoașterea meritelor subsecvente). Nu poate fi îngădită candidatura la diferite poziții în structuri sau organisme din mediul academic național sau internațional, precum și procesul de aplicare la diferite granturi, burse sau alte finanțări.

III. 1.2. Autonomia instituțională

Art. 43. Instituțiile de învățământ superior își stabilesc propriile misiuni și strategii, pornind de la manifestarea dreptului constituțional privind autonomia universitară.

Art. 44. Dezvoltarea instituțională, indiferent dacă ne referim la arhitectura curriculară sau la patrimoniu, se realizează strict în acord cu manifestarea universității în cauză.

Art. 45. Evaluarea și sancționarea membrilor comunității universitare, în cazul în care aceștia au încălcat principiile și normele de etică și deontologie se realizează în acord cu prevederile Codului de etică. Instituția de învățământ superior poate opta pentru sancționarea unor fapte care nu sunt prevăzute în legislația națională, dar care sunt în acord cu principiile și valorile care guvernează universitatea.

Art. 46. Manifestarea autonomiei instituționale se realizează în acord cu respectarea prevederilor legale în acest sens, respectiv a obligațiilor care decurg din acest drept.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

III. 2. Transparența

Art. 47. Toți membrii comunității universitare au obligația de a respecta principiul transparenței informațiilor publice care îi vizează.

Art. 48. Principiul transparenței garantează faptul că membrii comunității universitare, precum și alte categorii interesate, precum posibili candidați la studiile de învățământ superior, colaboratori instituționali sau cetățeni care își exercită dreptul la o informare corectă beneficiază de acces la informațiile de interes public.

Art. 49. Printre obligațiile legale prevăzute în ceea ce privește transparența, enumerăm:

- a) Anunțurile pentru licitații, achiziții publice sau alte activități în subsidiar.
- b) Componenta structurilor decizionale sau executive din cadrul universității, precum și date de contact pentru acestea.
- c) Condițiile de participare, bibliografia, calendarul, probele și rezultatele concursurilor de ocupare a posturilor.
- d) Condițiile și regulile privind desfășurarea concursurilor de admitere, respectiv de finalizare a studiilor, indiferent de ciclul de studiu.
- e) Criteriile de evaluare a rezultatelor studenților, precum și aplicarea lor, conform reglementărilor interne privind activitatea profesională a studenților.
- f) Deciziile și hotărârile structurilor de conducere, precum Consiliul de administrație, Senatul universitar sau Comisia de etică universitară.
- g) Declarațiile de avere și de interese, conform prevederilor în vigoare.
- h) Fișa postului, conform prevederilor în vigoare.
- i) Planurile de învățământ și fișele disciplinelor.
- j) Raportul anual al rectorului cu privire la starea instituției de învățământ superior, cu anexele subsecvente.
- k) Rezultatele evaluărilor prestației cadrelor didactice de către studenți.
- l) Alte informații prevăzute de reglementările naționale sau instituționale.

Art. 50. Principiul transparenței se va aplica respectând legislația națională și europeană cu privire la protecția datelor cu caracter personal. Aceasta, însă, nu poate reprezenta un temei pentru obstrucționarea dreptului la informare.

Art. 51. Ascunderea și/sau falsificarea informațiilor considerate a fi de interes public, precum și promovarea lor în mod denaturat reprezintă o încălcare a

principiului transparenței. Comisia de etică este îndreptățită să aplice sancțiuni în acest sens.

III. 3. Respectarea proprietății intelectuale și a drepturilor derivate

Art. 52. Respectarea dreptului de proprietate intelectuală și a drepturilor de autor reprezintă o obligație profesională. Încălcarea acestui drept se sancționează în conformitate cu prevederile stabilite în Cod, respectiv în legislația națională.

Art. 53. Codul de etică trebuie să definească modul în care se înțelege la nivelul comunității universitare conceptul de „onestitate intelectuală”, precum și interacțiunea din punctul de vedere al respectării proprietății intelectuale și a drepturilor derivate în activitățile cu caracter colegial, cum ar fi echipele de cercetare.

Art. 54. Drepturile de autor acoperă operele literare, artistice sau științifice, precum și asupra altor opere de creație intelectuală, fiind recunoscute și garantate în condițiile legislației naționale. În acest sens, înțelegem că aceste drepturi se referă și la proprietatea industrială (manifestate prin invenții, mărci și indicații geografice, desene și modele ș.a.) dar și proprietatea comercială, dacă este cazul.

Art. 55. Constituie încălcări ale onestității intelectuale, fraudarea sau contrafacerea realizată prin activități precum:

- (1) Contrafacerea rezultatelor cercetărilor științifice;
- (2) Copiatul la examene și la concursuri;
- (3) Elaborarea lucrărilor studenților de către cadre didactice, alți studenți sau terți;
- (4) Însușirea creațiilor intelectuale ale altor autori și prezentarea lor drept rezultate proprii, fără menționarea explicită a surselor acestor contribuții;
- (5) Plagiatul;
- (6) Autoplagiatul;
- (7) Preluarea de către cadrele didactice a lucrărilor de la colegi ce aparțin colegilor sau studenților și integrarea acestora într-o lucrare proprie;
- (8) Înlocuirea lucrărilor și/sau a identității persoanelor examinate;
- (9) Tentativa de corupere în vederea fraudei.

Art. 56. Este recomandată, dar nu obligatorie, consultarea sau chiar analizarea lucrărilor suspecte de plagiat, indiferent de tipul acestora, cu specialiști recunoscuți la nivel național sau internațional externi instituțiilor de învățământ superior, cu condiția ca aceștia să fie din același domeniu de specialitate, sau unul similar, cu cel specific documentului analizat.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 57. Constatarea încălcărilor drepturilor de proprietate intelectuală se realizează în acord cu reglementările existente la nivel instituțional și național, existând și o dimensiune reparatorie față de persoana sau persoanele fraudate, chiar și dacă este doar de natură morală.

Art. 58. Instituțiile de învățământ superior au obligația de a adopta o politică proactivă, vizând prevenția încălcării drepturilor de proprietate intelectuală și de autor. Acțiunile stabilite la nivel instituțional vor ține cont de desfășurarea cursurilor de etică și integritate academică, prevăzute în OMEN nr. 3131/2018, respectiv a strategiilor privind prevenirea și combaterea fenomenului de plagiat prevăzute în OMed nr. 5255/2021.

III. 4. Integritatea academică

Art. 59. Integritatea academică reprezintă o condiție de bază în vederea desfășurării în condiții optime a proceselor de predare, învățare și cercetare.

Art. 60. Printre abaterile grave de la buna conduită în cercetarea științifică și activitatea universitară, enumerăm:

- a) Plagiarea rezultatelor sau a publicațiilor altor autori;
- b) Confectionarea de rezultate sau înlocuirea rezultatelor cu date fictive;
- c) Introducerea de informații false în solicitările de granturi sau de finanțare;
- d) Evaluarea incorectă și neobiectivă a studenților, indiferent de ciclu, de către cadrele didactice;
- e) Tolerarea copiatului și a oricărei alte forme de fraudă.

Art. 61. Este strict interzisă pretinderea sau acceptarea favorurilor, indiferent de natura lor, precum și hărțuire manifestată sub orice formă.

Art. 62. Hărțuirea sexuală se pedepsește cu încetarea raporturilor juridice/contractuale față de persoana care a săvârșit respectivul abuz. Victima va beneficia de consiliere psihologică și de alte forme de sprijin din partea instituției de învățământ superior.

Art. 63. Este interzisă pretinderea sau acceptarea unor foloase materiale, indiferent de natura acestora.

Art. 64. Este interzisă condiționarea participării la orice formă de examinare de cumpărarea unor materiale bibliografice ale unor cadre didactice, precum și orice alt tip de condiționalități care nu sunt prevăzute în fișa disciplinei.

Art. 65. Principiul integrității se transpune în activitatea de cercetare și creație intelectuală desfășurată în cadrul instituției de învățământ superior, prin:

- a) Menționarea tuturor persoanelor implicate în activitatea de elaborare a cercetării sau creației, acestea urmând să beneficieze de toate drepturile care decurg din aceasta.
- b) Indicarea tuturor surselor utilizate, în mod adecvat și respectând convențiile științifice specifice domeniului în care aparține respectiva lucrare.
- c) Recunoașterea contribuției în mod explicit a oricărei persoane care a participat în mod real la activitățile de cercetare.
- d) Respectarea cu rigurozitate a destinației fondurilor alocate proiectelor de cercetare, respectiv menționarea acestora. Membrii echipelor de proiect vor colabora cu promptitudine în cazul oricăror procese de evaluare sau de auditare realizate în timpul sau ulterior desfășurării acestora, de către instituțiile abilitate. Toate rezultatele proiectelor vor menționa sursele de finanțare de care acestea au beneficiat.

Art. 66. Prin statutul lor din cadrul universității, personalul universitar și de cercetare, studenții și personalul didactic auxiliar/nedidactic au responsabilitatea de a respecta normele etice și deontologice impuse, atât în interiorul instituției de învățământ superior, cât și în domeniul public, inclusiv în mediul online.

Art. 67. Codul de etică și deontologie universitară va explica ce presupune respectarea principiului integrității, precum și ce constituie încălcările acestuia, pentru fiecare dintre următoarele categorii de membri ai comunității universitare: cadre didactice și de cercetare, studenți (indiferent de ciclul de studiu), respectiv personal didactic auxiliar și nedidactic

III. 5. Profesionalism

Art. 68. Instituțiile de învățământ superior au obligația de a crea cadrul propice în care competența profesională să fie recunoscută. Alături de aceasta, competitivitatea reprezintă o valoare fundamental recunoscută în mediul universitar.

Art. 69. În vederea stimulării abordărilor de tip profesionist, instituțiile de învățământ superior cultivă și recompensează atât eficiența, cât și calitatea administrativă, managerială, pedagogică, profesională și științifică.

Art. 70. Abordările instituției de învățământ superior în ceea ce privește calitatea și excelența în educație sunt raportate la misiunile, valorile și obiectivele asumate în Carta universitară.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 71. Calitatea procesului educațional reprezintă o marcă a profesionalismului exercitat de membrii comunității universitare.

Art. 72. Cadrele didactice au obligația de a pregăti și desfășura în condiții adecvate procesul educațional, beneficiind de sprijin din partea instituției de învățământ superior. Acestea au obligația de a cunoaște și de a actualiza informațiile necesare pentru a preda la un nivel adecvat, precum și să elaboreze materialele suport, precum suportul de curs, necesare în vederea desfășurării în condiții optime a procesului educațional. Desfășurarea cursurilor, orelor de seminar sau laborator se realizează în baza unor criterii stabilite în fișa disciplinei, cunoscute de studenți și care se pot modifica doar ulterior consultării acestora.

Art. 73. Principiul profesionalismului poate fi încălcat prin abordarea secvențiată, parțială sau trunchiată a unei părți din materie, delegarea atribuțiilor specifice către o terță persoană, fără aprobările necesare la nivel instituțional, denaturarea subiectelor prezentate la orele de curs, seminar sau laborator, dezinteresul, fundamentarea eronată a unor ipoteze pornind de la interpretări personale, impostura, lipsa de dialog și obtuzitate cu privire la alte puncte de vedere, nerespectarea metodelor de evaluare prevăzute în fișa disciplinei, nerespectarea subiectelor menționate în fișa disciplinei sau superficialitate.

III. 6. Responsabilitate profesională și socială

Art. 74. Prin Codul de etică, instituțiile de învățământ superior încurajează membrii comunităților universitare să se implice în activități profesionale și sociale, atât în cadrul instituției de învățământ superior, cât și a comunității locale, naționale sau pe plan internațional, sprijinind un comportament pozitiv și responsabil.

Art. 75. Codul de etică va distinge între situațiile în care membrii comunității universitare reprezintă în mod public instituția de învățământ superior sau nu, raportat la opinii și activitățile desfășurate.

Art. 76. Codul de etică va impune membrilor comunității universitare asumarea conștientă a responsabilităților privitoare la acțiunile sau omisiunile proprii și prevederile consecințelor acțiunilor individuale.

Art. 77. Codul de etică va avea în vedere faptul că majoritatea deciziilor din sfera socială au caracter colectiv, deoarece acestea sunt luate în cadrul unui organism colectiv sau de către persoane ce reprezintă instituția sau structuri din cadrul instituției. Membrii comunității universitare trebuie să fie conștienți de amploarea efectelor deciziilor pe care aceștia le iau, deoarece ele vizează grupuri întregi, instituția.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 78. Prin codul de etică, cercetătorii răspund în fața angajatorilor, sponsorilor sau altor instituții publice sau private implicate în desfășurarea, susținerea sau monitorizarea activității de cercetare.

Art. 79. Prin codul de etică, cercetătorii își asumă conștient răspunderea morală față de societate, atât pentru respectarea principiilor etice, cât și pentru utilizarea eficientă a fondurilor publice, dacă este cazul.

Art. 80. Se consideră încălcări ale responsabilității profesionale și sociale următoarele acțiuni:

- (1) Bullying;
- (2) Calomniere;
- (3) Denigrare publică, atât a instituției, cât și a membrilor comunității universitare;
- (4) Dezinformare;
- (5) Exercițiu abuzivă a drepturilor;
- (6) Hărțuire de orice fel, inclusiv în mediul online;
- (7) Orice alt act ce aduce atingere demnității profesionale a membrilor comunității universitare.

III. 7. Colegialitate

Art. 81. Prin Codul de etică, instituțiile de învățământ superior încurajează membrii comunității universitare să creeze și să întrețină un climat etic favorabil dezvoltării de relații armonioase, raționale și echilibrate, precum și un climat etic ce garantează manifestarea personalității, în spiritul colegialității și al respectului reciproc.

Art. 82. Codul de etică va conține prevederi cu privire la obligațiile membrilor comunității universitare referitoare la principiul colegialității.

Art. 83. Statutul de membru al comunității universitare impune manifestarea toleranței față de diferențele dintre oameni, valori, opinii, preferințe personale, convingeri.

Art. 84. Nu este tolerată discreditarea colegilor, a ideilor și a ipotezelor acestora, sau a rezultatelor obținute în urma cercetării realizate de către aceștia.

Art. 85. Este interzisă folosirea și dezvăluirea în activitatea didactică sau în cea de cercetare a datelor și informațiilor transmise de un alt coleg cu titlu confidențial.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 86. Membrii comunității universitare trebuie să manifeste înțelegere și respect față de persoanele cu nevoi speciale, precum și să ofere sprijin, dacă este cazul.

Art. 87. Membrii comunității universitare sunt încurajați să acorde ajutor colegilor, în cazul în care este solicitat, în probleme didactice, științifice și administrative.

III. 8. Loialitate

Art. 88. Codul de etică va conține prevederi cu privire la obligațiile membrilor comunității universitare referitoare la principiul loialității.

Art. 89. Nu sunt tolerate acțiunile desfășurate cu scopul de pierdere a drepturilor patrimoniale sau nepatrimoniale obținute în mod legal de către instituția de învățământ superior.

Art. 90. Nu sunt tolerate acțiunile de orice fel desfășurate de către membrii comunității universitare care pot afecta în mod grav imaginea universității și prestigiul acesteia.

Art. 91. Codul de etică va preciza situațiile care constituie încălcări ale principiului loialității, ținând cont de specificul instituției de învățământ superior și a valorilor care guvernează conduita profesională și morală a acesteia (ex. constituie încălcare a principiului loialității desfășurarea unor activități în afara universității care afectează semnificativ timpul care trebuie acordat obligațiilor didactice și de cercetare în cadrul universității).

III. 9. Dreptate, echitate, nediscriminare și egalitate de șanse

Art. 92. Instituțiile de învățământ superior au obligația de a crea cadrul favorabil în care membrii comunității universitare sunt tratați corect și echitabil, în care există politici de prevenție și eliminare a discriminării, precum și a conflictelor de interese, și în care se asigură egalitatea de șanse pentru toate categoriile comunității universitare în ceea ce privește accesul la studii, la angajare și la resurse de orice fel.

Art. 93. Sunt interzise discriminarea de orice fel sau tratarea inegală a membrilor comunității universitare, bazată pe crierii extraprofesionale, precum rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală de orice fel, apartenență la o categorie defavorizată, apartenența la grupuri minoritare, orientările și preferințele

personale, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau ca efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului.

Art. 94. Sunt interzise corupția, abuzul de putere, nepotismul și favoritismul, fiind considerate încălcări ale principiilor etice.

III. 10. Meritocrație

Art. 95. Universitatea este obligată să asigure recunoașterea, promovarea și recompensarea meritelor individuale sau colective ale membrilor comunității universitare.

Art. 96. Este recomandată, dar nu obligatorie, introducerea în Codul de etică a metodelor prin care instituția de învățământ superior recunoaște și recompensează meritele membrilor comunității universitare.

Capitolul IV. Incompatibilități și conflicte de interese

Art. 97. Codul de etică va defini clar ceea ce înseamnă incompatibilitatea și conflictul de interese și va evidenția diferența dintre cele două.

Art. 98. Codul de etică interzice membrilor comunității universitare să participe la luarea deciziilor, inclusiv în calitate de membru într-o comisie de evaluare, de contestație, de concurs sau de promovare, care pot influența un interes exclusiv personal sau persoanele care îi sunt soțul/soția, afini sau rude până la gradul al III-lea inclusiv.

Art. 99. Codul de etică interzice existența de raporturi ierarhice directe între personalul didactic, personalul de cercetare sau personalul auxiliar care ocupă o funcție de conducere și soții, afinii sau rudele până la gradul al III-lea inclusiv ai acestora.

Art. 100. Codul de etică interzice exercitarea concomitentă a unor funcții și demnități care sunt incompatibile din punct de vedere legal.

Art. 101. Codul de etică și deontologie universitară va conține proceduri clare ce trebuie respectate de către membrii comunității universitare și de structurile abilitate în momentul apariției incompatibilității sau a conflictului de interese.

Art. 102. Prin codul de etică, membrii comunității universitare sunt obligați să comunice în scris, imediat, către organele competente orice situație de

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

incompatibilitate și conflict de interese în care se află. Măsurile pentru încetarea incompatibilității sau a conflictului de interese se iau în termen de cel mult trei zile.

Art. 103. Codul de etică și deontologie universitară stabilește condițiile în care Comisia de etică și deontologie universitară se autosesizează pentru verificarea incompatibilității sau a conflictelor de interese (ex. Comisia de etică și deontologie universitară se autosesizează în situația în care un membru al comunității universitare este nevoit să se abțină de cel puțin două ori în decursul a șase luni de la adoptarea unei decizii sau încheierea unor acte din cauza iminenței unui conflict de interese).

Art. 104. Încălcarea dispozițiilor cu privire la incompatibilitate și conflictul de interese atrage, în funcție de caz, răspunderea disciplinară, administrativă, civilă sau penală, potrivit legii.

IV. 1. Incompatibilitate

Art. 105. Codul de etică va conține prevederi clare referitoare la situațiile în care personalul didactic, didactic auxiliar și de cercetare este în incompatibilitate.

Art. 106. Codul de etică și deontologie universitară va stabili termenul limită pentru ieșirea din incompatibilitate precizând numărul de zile calendaristice, dar fără a depăși 30 de zile calendaristice de la data înregistrării.

Art. 107. Codul de etică va conține prevederi clare referitoare la interzicerea ocupării unor funcții de către soțul/soția, afinii sau rudele până la gradul al III-lea inclusiv ai Rectorului; Prorectorului; Directorului General Administrativ, Decanului, Prodecanului; Directorului de Departament.

Art. 108. Funcția de Rector este incompatibilă cu funcțiile de conducere deținute în cadrul unui partid politic, pe perioada exercitării mandatului.

Art. 109. Codul de etică va conține prevederi clare referitoare la funcțiile dintr-o universitate care se află în relație de incompatibilitate. Se vor avea în vedere următoarele funcții: Președintele Senatului universitar; Rectorul; Prorectorul și Directorul Consiliului pentru Studii Universitare de Doctorat; membrii Consiliului de Administrație; Directorul general administrativ; Decanul; Prodecanul; Directorul de departament; Conducătorul școlii doctorale; Conducătorul de doctorat. Se vor enumera funcțiile care sunt incompatibile cu fiecare dintre funcțiile menționate anterior (ex. Președintele Senatului se află în incompatibilitate cu Rectorul, Prorectorii, Directorul Consiliului pentru Studii Universitare de Doctorat, Decanii,

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Prodecanii, Directorul General Administrativ, membrii Consiliului de Administrație, directorii de departamente etc.).

Art. 110. Codul de etică și deontologie universitară va enumera toate situațiile în care o persoană este incompatibilă cu calitatea de membru într-o comisie de concurs sau contestație pentru ocuparea unui post didactic.

Art. 111. Este obligatoriu ca persoanele care sunt membri în exercițiu ai senatului universității să se suspende de drept din calitatea de senator pe perioada exercitării funcției de Rector.

IV. 2. Conflict de interese

Art. 112. Codul de etică va conține prevederi clare referitoare la situațiile în care personalul didactic, didactic auxiliar și de cercetare este în conflict de interese.

Art. 113. Codul de etică și deontologie universitară va enumera toate situațiile în care personalul didactic, de cercetare și didactic auxiliar se află în conflict de interese.

Art. 114. În cazul apariției conflictului de interese, Senatul universitar hotărăște, la propunerea rectorului, încetarea stării de conflict de interese, în funcție de situația în cauză.

Art. 115. Codul de etică și deontologie universitară va conține o procedură clară ce trebuie respectată în cazul în care senatul universitar este sesizat cu privire la o situație de conflict de interese a Rectorului. Este obligatoriu să se țină cont de prevederile Legii Educației Naționale nr.1/2011.

Capitolul V - Comisia de etică universitară

V. 1. Rolul comisiei

Art. 116. La nivelul fiecărei instituții de învățământ superior, funcționează o comisie de etică universitară. Aceasta reprezintă un organism decizional independent.

Art. 117. Principalul rol al Comisiei de etică este să supravegheze respectarea prevederilor înscrise în Codul de etică. Aplicarea dispozițiilor, precum și sancționarea încălcării acestora intră în competența membrilor Comisiei de etică.

Art. 118. Hotărârile comisiei de etică universitară sunt avizate de consilierul juridic al universității. Răspunderea juridică pentru hotărârile și activitatea comisiei de etică universitară revine instituției de învățământ superior.

Art. 119. Ulterior, hotărârile comisiei de etică universitară sunt puse în aplicare de către structurile abilitate.

Art. 120. Senatul universitar, Consiliul de administrație sau oricare altă structură dintr-o universitate nu poate interfera în procesul decizional al comisiei de etică universitară. Nerespectarea acestei prevederi constituie o încălcare a art. 124 alin. (1) lit. a) din Legea educației naționale nr. 1/2011.

Art. 121. Comisia de etică universitară are următoarele atribuții:

- (1) Supraveghează și acționează în proactiv pentru respectarea prevederilor Codului de etică.
- (2) Analizează și soluționează abaterile de la etica universitară, în baza sesizărilor sau în urma autosesizării. Stabilește sancțiuni, dacă este cazul, pornind de la reglementările aplicabile la nivelul instituției de învățământ superior.
- (3) Coordonarea procesului de adoptare sau revizuire a Codului de etică, sprijinind Consiliul de administrație sau Senatul universitar, după caz, în vederea desfășurării procedurilor necesare.
- (4) Adoptarea unui Regulament de organizare și funcționare, propus spre avizarea Consiliului de administrare, validat de Senatul universitar și aprobat de Rector.
- (5) Colaborează cu consiliile consultative în domeniul eticii universitare și a cercetării existente la nivel național, în vederea îndeplinirii prevederilor legale în acest sens.

V. 2. Membrii comisiei

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 122. Structura și componența comisiei de etică universitară este propusă de consiliul de administrație, avizată de senatul universitar și numită de rector.

Art. 123. Consiliul de administrație informează public comunitatea universitară în momentul în care demarează procesul de selecție a componenței comisiei de etică. Persoanele interesate să ocupe o poziție în această Comisie se pot adresa în scris rectorului.

Art. 124. Membrii comisiei sunt persoane cu prestigiu profesional și autoritate morală. Ulterior aprobării componenței de către rector, CV-urile și profilul academic al membrilor Comisiei vor fi făcute publice în secțiunea Comisiei de etică de pe site-ul instituției.

Art. 125. Funcția de membru în Comisia de etică este incompatibilă cu următoarele funcții: rector, prorector, decan, prodecan, director administrativ, director de departament sau de unitate de cercetare-dezvoltare, proiectare, microproducție. În cazul în care o persoană validată în Comisia de etică se află această situație, are la dispoziție 15 zile lucrătoare în care să opteze pentru o poziție.

Art. 126. Nu pot fi membri ai comisiei de etică universitară membrii comunității academice care au fost sancționați disciplinar, în orice fel, în cariera didactică și de cercetare. Prevederea este aplicabilă și studenților.

Art. 127.

- (1) Reprezentanții studenților din comisiile de etică universitară sunt aleși în conformitate cu modalitatea stabilită de organizațiile studențești legal constituite la nivelul universității. În lipsa acestora, modalitatea de alegere se va stabili de către studenții reprezentanți în Senatul universitar.
- (2) Statutul de membru în Comisia de etică nu poate fi condiționat de performanțele academice, prezența la cursuri, seminare și laboratoare.
- (3) Cadrele didactice nu se pot implica în procedurile de alegere a studenților reprezentanți, indiferent de nivelul de reprezentare. Intervențiile se sancționează conform prevederilor art. 312 din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare.
- (4) Un student nu poate fi membru al Comisiei de etică pe durata a mai mult de un mandat.
- (5) Numărul studenților membri în Comisia de etică se stabilește în baza autonomiei universitare.

Art. 128. La ședințele comisiei de etică universitară, respectiv a comisiilor de analiză, pot participa diferite persoane în calitate de invitați, printre care și consilierul juridic al instituției.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 129. Mandatul comisiei de etică universitară este de 4 ani.

Art. 130. Comisia de etică va alege, în cadrul primei ședințe dintr-un mandat, un președinte și un vicepreședinte, ale căror atribuții vor fi detaliate în regulamentul de organizare și funcționare. Votul este secret.

Art. 131. Comisia de etică beneficiază de un secretariat, persoana sau persoanele responsabile de acest lucru nefăcând parte din Comisia de etică.

Art. 132. În cazul în care se va opta pentru existența unei structuri de conducere operativă între ședințele Comisiei, cel puțin un reprezentant al studenților va face parte din aceasta.

Art. 133. Revocarea unui membru al Comisiei de etică universitară se va face respectând pașii care au fost realizați în vederea numirii acestuia. Revocarea a mai mult de 50% dintre membrii unei comisii de etică universitară se va realiza doar cu consultarea prealabilă a Consiliului de Etică și Management Universitar.

Capitolul VI - Proceduri

VI. 1. Administrarea unei sesizări

Art. 134. Toate petițiile primite de către Comisia de etică universitară sunt înregistrate, indiferent dacă acestea sunt eligibile sau nu. Numărul de înregistrare va fi transmis către petenți, la adresa de contact menționată.

Art. 135. Este recomandată publicarea unui formular agreat de sesizare, care să conțină următoarele informații din partea petentului sau a petenților:

- (1) Date personale și de contact;
- (2) Date personale (și de contact) ale persoanelor reclamate;
- (3) Solicitățile adresate Comisiei, în clar, prin precizarea tipului de acuzație (ex. plagiat, conflict de interese etc.);
- (4) Detalierea faptelor și, în mod recomandabil, normele încălcate de către persoana sau persoanele vizate de sesizare;
- (5) Eventuale incompatibilități ale unor membri ai Comisiei de etică raportate la caz;
- (6) Data întocmirii sesizării.

Art. 135. Comisia de etică poate fi sesizată de orice membru al comunității universitare, dar și de către orice altă persoană externă instituției de învățământ superior, în cazul în care sunt înaintate abateri de la etica și deontologia universitară săvârșită de membri ai comunității universitare.

Art. 136. Orice sesizare primită de Comisia de etică va fi supusă unui control de eligibilitate. Acesta vizează:

- (1) Existența unui număr minim de informații despre petent sau petenți, care să poată fi identificați, contactați și care și-au asumat acest demers.
- (2) Identificarea a cel puțin unei solicitări, în clar, din partea petentului sau a petenților.
- (3) Aspectele sesizate îndrituiesc Comisia de etică să analizeze respectiva sesizare.

Art. 137. De regulă, nu sunt admise sesizări anonime. Dacă în urma verificărilor privind eligibilitatea, Comisia de etică stabilește că sesizarea este una rezonabilă, se procedează la autosesizarea Comisiei și demararea procedurilor în consecință.

Art. 138.

- (1) Petițiile care vizează respectarea vieții private și a demnității persoanei umane, precum și cele care implică reprezentanți din conducerea instituției de învățământ superior sunt admise, chiar dacă sunt anonime, în cazul în care persoana sau persoanele care au sesizat respectivele fapte pot fi contactate și colaborează cu reprezentanții Comisiei de etică.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

- (2) În cazul în care după trei încercări de contactare, în decurs de maximum 10 zile de la primirea sesizării, petentul sau petenții nu răspund reprezentanților Comisiei de etică, sesizarea va fi clasată în baza unei hotărâri în care se vor atașa dovezile privind încercările de comunicare.

Art. 139. Controlul de eligibilitate se va realiza de către structura operativă a Comisiei de etică sau, după caz, de o comisie formată cel puțin din președintele Comisiei de etică, consilierul juridic al instituției și un student reprezentant în Comisia de etică.

Art. 140. În cazul în care se stabilește că sesizarea nu este eligibilă, este întocmit un raport succint în baza căruia este motivată propunerea de respingere. Acesta este trimis către toți membrii Comisiei de etică, spre validare.

Art. 141. O sesizare poate fi considerată neeligibilă în următoarele condiții:

- (1) Nu îndeplinește criteriile minimale de formă, precum identificarea petentului/petenților sau a unor solicitări clare din partea acestora, cu excepția menționată la art. x. În acest caz, Comisia va răspunde petentului prin înaintarea raportului de neeligibilitate și a hotărârii luate în Comisia de etică.
- (2) Comisia de etică nu are competențe în ceea ce privește soluționarea cazului, în baza legislației în vigoare. În acest caz, Comisia va direcționa sesizarea către Rectorul instituției de învățământ superior, care va propune Consiliului de administrație să înainteze solicitarea către organismele competente, fie din cadrul instituției de învățământ superior (ex. abateri disciplinare), fie spre alte organe sau structuri externe competente.

Art. 142. În cazul în care sesizarea este eligibilă, analiza ei urmărește pașii procedurali stabiliți. Soluționarea sesizării va ține cont de principiul medierii, în cazul în care acest lucru este posibil. Printre pașii procedurali pe care o Comisie de etică îi poate lua se numără:

- (1) Audierea părților implicate, începând cu petentul sau petenții.
- (2) Redirecționarea, după caz, către comisia de etică de la nivelul facultății în cadrul căreia s-au întâmplat faptele sesizate.
- (3) Medierea conflictului între părți: poate fi realizată, spre exemplu, o ședință de lucru în care să fie prezente toate părțile implicate.
- (4) Solicitarea de sprijin din partea consiliilor naționale consultative în domeniul eticii universitare și a cercetării.

Art. 143. În baza autonomiei universitare, Comisiile de etică stabilesc modul de analiză a sesizărilor din punctul de vedere al organizării interne (ex. pot fi constituite comisii de caz).

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 144. În cazul petiționarilor recurenți, respectiv a petițiilor cu caracter similar, Comisia de etică poate proceda la flexibilizarea procedurilor în vederea cercetării faptelor descrise, cu respectarea prevederilor minimale în ceea ce privește adoptarea hotărârilor și comunicarea cu petentul sau petenții.

VI. 2. Limite de timp

Art. 145. În urma unei sesizări, comisia de etică universitară demarează procedurile privind verificarea eligibilității acesteia, pornind de la cadrul legislativ stabilit de Legea educației naționale nr. 1/2011, de Codul de etică și deontologie universitară, respectiv de Legea nr. 206/2004, cu modificările și completările ulterioare.

Art. 146. Petentul și/sau petenții vor primi un număr de înregistrare și confirmarea depunerii sesizării în termen de maximum 48 de ore.

Art. 147. Stabilirea eligibilității sesizării se realizează în termen de maximum 3 zile, ulterior depunerii sesizării. În situații excepționale, perioada poate fi prelungită.

Art. 148. În cazul în care se stabilește că sesizarea nu este eligibilă, raportul succint de admisibilitate a sesizării este trimis către toți membrii Comisiei de etică, spre validare. Acesta poate fi standardizat, menționând dacă indicatorii luați în calcul la verificarea eligibilității au fost îndepliniți sau nu.

Art. 149. Comisia răspunde autorului sesizării în termen de 45 de zile calendaristice de la primirea sesizării și îi comunică acestuia rezultatul procedurilor, după încheierea acestora.

Art. 150. Comisia de analiză elaborează un raport care se aprobă prin hotărâre de către comisia de etică, se comunică autorului sesizării părților, în scris și se fac publice pe site-ul web al instituției în termen de 45 de zile calendaristice de la primirea sesizării; în cazul constatării unor abateri de la normele de bună conduită în activitatea de cercetare-dezvoltare, raportul numește persoanele vinovate și stabilește una sau mai multe dintre sancțiunile prevăzute la art. 11¹ din Legea nr. 206/2004; persoanele vinovate pot fi diferite de persoanele vizate în textul sesizării.

Art. 151. Raportul comisiei de analiză face parte integrantă din hotărârea comisiei de etică.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 152. În termen de 10 zile de la emiterea hotărârii comisiei de etică, sancțiunile stabilite în aceasta sunt puse în aplicare prin decizie a conducătorului. Decizia se comunică persoanei găsite vinovate.

Art. 153. Termenul de soluționare al sesizărilor poate fi suspendat în următoarele condiții:

- (1) În cazul cadrelor didactice, pe perioada în care personalul didactic se află în concediu de odihnă sau, după caz, mai mult de 50% dintre membri se află într-o altă formă de concediu (de maternitate, de risc maternal, fără plată, medical, medical pentru accident de muncă sau boală profesională, paternal, pentru carantină, pentru creșterea copilului, pentru evenimente deosebite, pentru formare profesională, pentru îngrijirea copilului bolnav, pentru îngrijirea copilului cu dizabilități).
- (2) În cazul studenților, pe perioada vacanțelor universitare, în conformitate cu prevederile Legii educației naționale nr. 1/2011 și a calendarului academic stabilit de Senatul universitar.
- (3) De comun acord, cu acordul tuturor părților implicate.
- (4) Perioada suspendării sesizărilor trebuie să fie una rezonabilă și nu poate depăși 60 de zile calendaristice.

VI. 3. Îndrumări pentru solicitarea de consiliere și/sau sesizare a unui comportament ne-etic

Art. 154. Instituțiile de învățământ superior, prin intermediul Comisiilor de etică, au obligația de a promova Codul de etică în rândul comunității universitare.

Art. 155. Comisia de etică va adopta un set de îndrumări pentru solicitarea de consiliere și/sau sesizare a unui comportament ne-etic. Acesta se va referi la următoarele aspecte, cel puțin:

- (1) Modalități prin care potențialii petenți pot beneficia de consiliere cu privire la identificarea și semnalarea unor potențiale comportamente ne-etice.
- (2) Recomandări cu privire la adresarea petenților către structurile competente imediat apropiate de situațiile identificate, urmărindu-se structura ierarhică prevăzută în Legea educației naționale nr. 1/2011 (Consiliul departamentului, Consiliul facultății, Comisia de etică).
- (3) Prezentarea celor mai comune tipologii ale încălcărilor prevederilor Codului de etică, pornind de la registrul de risc etic elaborat.
- (4) Detalierea posibilor pași în vederea elaborării unei sesizări către Comisia de etică.
- (5) Detalierea responsabilității diferitelor categorii ale comunității universitare cu privire la respectarea și sesizarea oricăror norme de etică și integritate.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 156. Instituțiile de învățământ superior sunt încurajate să elaboreze formulare online, respectiv să înclesnească pe cât de mult posibil comunicarea între potențialii petenți și Comisia de etică.

Art. 157. Avertizorii de integritate sunt protejați de instituția de învățământ superior, în baza legislației existente.

VI. 4. Principalele metode de comunicare a principiilor etice către comunitatea universitară

Art. 158. Instituțiile de învățământ superior au obligația de a disemina periodic, prin structurile abilitate, documentele adoptate la nivelul universității cu privire la etica și integritatea academică.

Art. 159. Universitățile au obligația de organiza periodic sesiuni de formare în domeniul eticii și integrității, acestea fiind particularizate în funcție de specificul categoriei din comunitatea universitară vizate, respectiv a numărului de persoane interesate.

Art. 160. Structurile de conducere ale universității au obligația de a informa corect și prompt orice persoană care solicită informații care vizează aspecte vizând etica și integritatea academică.

VI. 5. Transparența comisiei de etică universitară

Art. 161. Comisia de etică universitară va avea o pagină distinctă pe site-ul web al instituției de învățământ superior. Aceasta va fi ușor accesabilă și va conține următoarele informații:

- (1) Componența Comisiei de etică și ordinul Rectorului prin care a fost numită.
- (2) CV-ul și profilul academic al tuturor membrilor Comisiei;
- (3) Hotărârile și rapoartele adoptate;
- (4) Codul de etică;
- (5) Regulamentul de organizare și funcționare;
- (6) Situația respectării eticii universitare și a eticii activităților de cercetare, prezentată anual de rector în raportul privind starea universității;
- (7) Date de contact.

Art. 162. Site-ul web va conține documentele prevăzute la art. 161 pentru ultimii 5 ani calendaristici și pentru cel în curs.

VI. 6. Păstrarea înregistrărilor

Art. 163. Comisia de etică universitară va primi și va înregistra într-un registru toate sesizările și solicitările, menționând: numărul de înregistrare; data înregistrării; inițiator/inițiatori; obiectul sesizării; actele și/sau dovezile la dosar; statusul sesizării/solicitării (ex. în curs de analiză; finalizat; nefinalizat); hotărârea (dacă este cazul); data hotărârii (dacă este cazul). Pentru fiecare sesizare sau solicitare se va crea un dosar electronic, iar toate dosarele vor fi arhivate, depozitate și administrate electronic, asigurându-se securizarea informatică.

Art. 164. Stocarea înregistrărilor video/audio/imagini se va face în dosarul electronic aferent și vor fi păstrate oricât este necesar. Regulamentele nu trebuie să prevadă în mod obligatoriu limite minime sau maxime de stocare a datelor cu caracter personal. Se recomandă consultarea prevederilor legislației în vigoare la nivel național și european.

VI. 7. Confidențialitate

Art. 165. Conform Legii Educației Naționale nr.1/2011, comisia de etică universitară păstrează confidențială identitatea autorului sesizării.

Art. 166. Comisia de etică universitară trebuie să elaboreze proceduri bazate pe prevederile Codului de etică prin care să ofere membrilor comunității universitare asistență confidențială și informală. Astfel de proceduri pot fi utilizate pentru rezolvarea amiabilă a unor dispute dintre membrii comunității universitare.

VI. 8. Dileme etice

Art. 167. Membrii comunității universitare se pot confrunta în unele cazuri cu dileme etice, adică să se afle într-un impas cauzat de conflictul dintre două principii etice care au o importanță egală pentru subiect, dar nu pot fi respectate în același timp. Este considerată dilemă etică o problemă care are următoarele caracteristici cumulate: dimensiunea morală; impasul; conflictul puternic între opțiuni valorice de importanță egală; situație complicată care nu poate fi complet rezolvată.

Art. 168. Dilemele etice cu care se pot confrunta membrii comunității universitare pot apărea pe două planuri, al eticii profesionale sau al eticii personale. Prin urmare, este important să se stabilească dacă problema ridicată este un conflict în exercitarea drepturilor și obligațiilor profesionale sau o chestiune de valori, convingeri și preferințe personale. (Exemple de dileme etice cu care se pot confrunta membrii comunității universitare: *Mă exprim public pentru a expune*

nereguli constatate în privat?; Aș accepta sau aș contesta constrângeri administrative? ș.a.).

Art. 169. Pentru rezolvarea unei dileme etice se recomandă membrilor comunității universitare să realizeze următoarele acțiuni:

- a) Se vor identifica problema și care sunt actorii implicați;
- b) Se va stabili dacă situația este din planul eticii profesionale sau din planul eticii personale;
- c) Se vor căuta informații relevante pentru a ieși din impas (ex. dacă problema este pe plan profesional, atunci se vor căuta informații în regulamente/coduri etice/statute ș.a., iar dacă problema este pe plan personal, atunci căutarea reperelor de abordare se poate extinde și asupra teoriilor filosofice sau etica personală);
- d) Se vor dezvolta soluții (ex. se poate utiliza metoda brainstorming pentru a proiecta soluții alternative);
- e) Se vor evalua soluțiile (ex. se vor identifica avantajele și dezavantajele soluțiilor găsite și care au fost principiile cărora li s-au acordat întâietate; se poate realiza o analiză SWOT ș.a.);
- f) Se va alege cea mai bună soluție (ex. soluțiile se vor confrunta cu mai multe criterii de analiză; se pot identifica pentru ultima dată informații suplimentare ce pot ajuta la rezolvarea conflictului etic);
- g) Se va implementa și monitoriza soluția;
- h) Se va evalua soluția (ex. se pot avea în vedere elemente, precum: nevoia de consiliere legală; nevoia de suport instituțional; nevoia de suport din partea unor experți externi; consecințele; eficacitatea ș.a.).

VI. 9. Metode de decizie etică

Art. 170. Codul de etică și deontologie universitară poate conține, dar nu este obligatoriu, metode de decizie etică. Metodele de decizie etică trebuie dezvoltate într-o manieră ușor de asimilat, chiar și de către cei fără cunoștințe specifice etico-filosofice. Dezvoltarea unor astfel de metode sau simplificarea celor existente, presupune competență științifică, întrucât problemele evaluate sunt culese din activitățile profesionale ale instituției.

Art. 171. Metodele de decizie etică au rolul de a ajuta membrii comunității universitare să-și dezvolte abilitățile de a judeca moral, autonom și nearbitrar. Se recomandă ca în cadrul trainingului etic sau în alte programe de creare a culturii instituționale să se exerseze metode de decizie etică (ex. Cazuistica morală; Conferințe de consensualizare; Etica discursului; Metoda Delphi ș.a.).

Exemplu de prezentare a unei metode de decizie etică în Codul de etică și deontologie universitară:

Cazuistica morală. Aceasta reprezintă o metodă de decizie etică ce ajută la evaluarea morală a unei acțiuni nemaiîntâlnite (caz nou) și care a avut loc în circumstanțe particulare, despre care nu se poate afirma dacă este o acțiune morală sau imorală.

(1) Pentru aplicarea acestei metode în cazul în care există precedente, se va urma următoarea grilă:

- a) Identificarea noului caz. Descriere caz, fapte, circumstanțe, principii morale;
- b) Încadrarea noului caz în cazurile paradigmatică cele mai apropiate de tipul noului caz. Parcurgerea literaturii de specialitate, a codurilor de etică și deontologie, studii de caz ș.a.;
- c) Rezolvarea cazului dacă acesta este unul simplu. Se vor verifica asemănările dintre noul caz și cazurile paradigmatică, folosindu-se precedente, definiții, principii, maxime morale ș.a.;
- d) Dezbateră dilemelor etice. Dacă un caz este ambiguu, atunci se va ține cont de discernământul moral al persoanei care analizează cazul și se poate apela, în funcție de situație, la unele principii etice care ajută, cum sunt, de exemplu, cele utilitariste.
- e) Elaborarea deciziei prin consens. Decizia trebuie să fie adoptată cu precauție și este necesară revizuirea ori de câte ori este necesar.

(2) Pentru aplicarea acestei metode în cazul în care nu există precedente, se va urma aceeași grilă de la alin. (1) cu obligația de a parcurge următorul pas:

- a) Inventarea unui sau mai multor exemple de cazuri paradigmatică pornind de la experiențe trecute, definiții existente, principii existente ș.a. Este obligatorie inventarea unor cazuri clare, larg acceptate și care să nu fie ambigue. Pentru rigurozitate se va inventa o taxonomie a cazurilor asemănătoare celui dat.

VI. 10. Metode de instruire și ajutoare a membrilor comunității universitare

Art. 172. În vederea consolidării culturii eticii și integrității la nivelul instituției de învățământ superior, aceasta este obligată să utilizeze metode particularizate de instruire și ajutoare a membrilor comunității universitare în domeniu.

Art. 173. Printre metodele de instruire a membrilor comunității universitare în domeniul eticii și integrității academice se numără următoarele: teoria eticii; studii de caz și exerciții de scenarii (generice sau specifice instituției); discuții de grup despre probleme și dileme etice; sesiuni de formare; webinarii; ateliere; seminarii; teatru industrial; teatru forum; exerciții de identificare a riscurilor etice; teste; videoclipuri; jocuri de rol; agende și jurnale; povestirea (*storytelling*); perspectivele practicienilor; reflecții asupra modelelor etice; cercetare; proiectarea planurilor de intervenție; elaborarea documentelor de referință; podcasturi; interviuri/conferințe cu experți; auto-trainingul etic online. Lista poate fi completată, după caz.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 174. Activitățile enumerate la art. 173 se pot organiza prin structurile abilitate, lunar, semestrial, anual sau ori de câte ori este nevoie sau se solicită de către membrii comunității universitare. Universitățile au obligația de a utiliza, anual, cel puțin o metodă de instruire și ajutorare a membrilor comunității universitare.

Art. 175. În urma realizării activităților de tipul celor enumerate la art. 173, structurile abilitate vor elabora un raport final care va cuprinde cel puțin următoarele informații:

- (1) Denumirea activității;
- (2) Tipul activității (metoda de instruire și ajutorare utilizată);
- (3) Formatul (on-site, online, hibrid);
- (4) Perioada de desfășurare;
- (5) Locul desfășurării;
- (6) Structura abilitată desemnată;
- (7) Membrii echipei organizatoare;
- (8) Scopul;
- (9) Obiectivele;
- (10) Numărul de ore;
- (11) Costuri (dacă e cazul);
- (12) Finanțator/parteneri/sponsori (dacă e cazul);
- (13) Grupul țintă;
- (14) Numărul de participanți;
- (15) Prezentarea pe scurt a activității (tematica, subiecte abordate, invitați ș.a.);
- (16) Modalități de diseminare (dacă e cazul);
- (17) Principalele concluzii;
- (18) Dovezi ale desfășurării activității (ex. imagini, linkuri ș.a.);
- (19) Anexe (ex. materiale utilizate în cadrul activității ș.a.).

VI. 11. Gestionarea riscurilor etice

Art. 176. Universitățile au obligația de a gestiona riscurile etice de la nivelul instituției. Această activitate presupune elaborarea unei strategii și a unui plan de gestionare a riscului etic, precum și utilizarea registrului de risc etic.

Art. 177. Principalele metode de identificare a riscurilor etice sunt:

- a) **Analiza SWOT.** Se vor identifica punctele tari, punctele slabe, oportunitățile și amenințările de la nivelul instituției și a structurilor sale.
- b) **Atelier de lucru cu structurile de conducere ale universității.** Se vor discuta obiectivele, riscurile referitoare la îndeplinirea acestora.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

- c) **Analiza cauzei și a efectului.** Se vor analiza obiectivele unui departament pentru a identifica efectele pozitive și cele negative care pot avea un impact asupra obiectivelor. În continuare, se vor analiza cauzele și efectele pentru determinarea riscurilor ce pot apărea în îndeplinirea obiectivelor.

Art. 178. Universitatea are obligația de a elabora o strategie de gestionare a riscului, iar acest proces trebuie să implice cel puțin următoarele acțiuni:

- (1) Identificarea riscurilor și realizarea registrului de risc etic;
- (2) Utilizarea unor metode de analiză ce includ tehnici calitative și cantitative;
- (3) Identificarea declanșatorilor de risc (a ceea ce a determinat apariția riscului);
- (4) Elaborarea unor strategii de atenuare a riscurilor, care vor cuprinde și cronologia planului;
- (5) Realizarea unor planuri de acțiune (ex. prezentarea pas cu pas a unei soluții de reducere a riscului; descrierea rezultatului dorit și a modului în care soluția a afecta impactul riscului);
- (6) Atribuirea responsabilității către anumite structuri sau persoane;
- (7) Monitorizarea riscurilor;
- (8) Revizuirea riscurilor.

Art. 179. Registrul de risc etic este un instrument ce are rolul de a identifica, analiza și rezolva riscurile înainte ca acestea să devină o problemă pentru instituția de învățământ superior. Propunerea standard pentru registrul de risc etic, precum și instrucțiunile de completare a acestuia se găsesc în **Anexa nr. 3**. Registrul poate avea câmpuri suplimentare, după caz.

Art. 180. Structurile abilitate au responsabilitatea de a se asigura că riscul etic este urmărit continuu, prin actualizarea periodică a registrului de risc etic. Regularitatea actualizării registrului este stabilită de structurile abilitate.

Capitolul VII - Sancțiuni privind nerespectarea eticii și a integrității academice

Art. 181. Codul de etică trebuie să conțină, în mod obligatoriu, sancțiuni privind nerespectarea eticii și a integrității academice. Sancțiunile pot fi grupate în funcție de categoria din comunitatea universitară (ex. personal didactic, personal didactic auxiliar, cercetători, studenți (indiferent de ciclul de studii) și personal nedidactic.

Art. 182. Membrii cercetați ai comunității universitare li se va respecta prezumția de nevinovăție.

Art. 183. Codul de etică trebuie să permită recurgerea la mediere. Se recomandă colaborarea cu Ombudsmanul universității.

Art. 184. Codul de etică va conține prevederi cu privire la atribuțiile și dispozițiile structurilor sau ale persoanelor abilitate în ceea ce privește anularea rezultatelor unui examen, a unui certificat, a unei diplome de studii sau a unui titlu onorific, în cazul în care se dovedește că acestea au fost obținute prin mijloace care încalcă prevederile Codului de etică universitară.

Art. 185. Codul de etică trebuie să conțină factorii care trebuie luați în considerare, pentru stabilirea sancționării unei abateri săvârșite de către un student (ex. experiența academică a studentului; numărul abaterilor anterioare; efectul sancțiunii asupra evoluției studentului; severitatea abaterii; probe ș.a.).

Art. 186. Orice abatere, atât de la etica și deontologia universitară, cât și de la buna conduită în activitatea de cercetare științifică și creație universitară, se sancționează așa cum prevăd Codul de etică și Codul Muncii sau orice alt act normativ aflat în vigoare, după caz.

Art. 187. Comisia de etică și deontologie universitară poate stabili una sau mai multe dintre următoarele sancțiuni pentru încălcarea eticii și a integrității academice de către studenți (indiferent de ciclul de studii):

- Anularea dreptului la cazare în căminele studentești;
- Exmatricularea cu sau fără drept de reînmatriculare;
- Mustrare sau avertisment (oral sau scris);
- Participarea la activități referitoare la promovarea integrității academice;
- Plafonarea cuantumului bursei sau al burselor primite;
- Reluarea disciplinei, în cazul în care studentul a copiat;
- Retragera unui titlu academic conferit printr-o diplomă.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 188. Comisia de etică și deontologie universitară poate stabili una sau mai multe dintre următoarele sancțiuni pentru încălcarea eticii și a integrității academice de către personalul didactic și de cercetare:

- Avertisment scris;
- Demiterea din funcția de conducere sau din cea de reprezentare a unei structuri de conducere din cadrul universității;
- Desfacerea disciplinară a contractului de muncă;
- Diminuarea salariului de bază, respectiv a indemnizațiilor aferente;
- Limitarea sau interzicerea accesului la finanțare din fonduri, publice sau private, obținute de ÎÎS, destinate cercetării și dezvoltării;
- Suspendarea pe o perioadă determinată a dreptului de a participa, în calitate de membru, în comisii de licență, de masterat sau de doctorat, respectiv în comisii de concurs;
- Suspendarea, pe o perioadă determinată, a dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unui post didactic și/sau a unei funcții de conducere, de îndrumare și de control.

Capitolul VIII - Consilier de etică (Ombudsman)

Art. 189. Principalele principii la care trebuie să se conformeze Ombudsmanul unei instituții de învățământ superior sunt: principiul imparțialității, principiul neutralității, principiul independenței și principiul confidențialității. Lista poate fi completată, după caz.

Art. 190. Ombudsmanul este o resursă strict informală. Prin urmare, acesta nu participă la nicio procedură arbitrală sau administrativă, formală, legată de preocupările ce-i sunt aduse la cunoștință.

Art. 191. Codul de etică trebuie să conțină atribuțiile și competențele Ombudsmanului.

Art. 192. Rolul Ombudsmanului universitar este de a oferi consiliere etică tuturor membrilor comunității universitare care, în mod voluntar, i se adresează.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Art. 193. Este obligatoriu ca Ombudsmanul universitar să fie independent față de toate structurile instituției de învățământ superior.

Art. 194. Este interzisă perceperea unei taxe pentru cererile adresate Ombudsmanului universitar și pentru serviciile de consiliere etică oferite de către acesta.

Art. 195. Ombudsmanului universitar îi revine responsabilitatea de a-și face cunoscute, în rândul membrilor comunității universitare, misiunea și modalitatea sa de contactare.

Art. 196. Ombudsmanul universitar va avea o pagină distinctă, pe site-ul web al instituției de învățământ superior. Aceasta va fi accesibilă și va conține următoarele informații:

- (1) Numele și prenumele Ombudsmanului universitar;
- (2) Numele și prenumele adjunctului Ombudsmanului universitar, dacă este cazul;
- (3) Date de contact (număr de telefon, adresă de e-mail);
- (4) Programul de audiențe;
- (5) Adresa la care își desfășoară activitatea de consiliere;
- (6) Regulile privind organizarea și funcționarea Ombudsmanului universitar;
- (7) Atribuțiile și competențele Ombudsmanului universitar;
- (8) Model de cerere către Ombudsmanul universitar.

Art. 197. Principalele caracteristici pe care ar trebui să le aibă un Ombudsman universitar sunt: să fie cunoscut pentru integritatea sa, să aibă o bună reputație; să fie de încredere; să fie cunoscut pentru curajul de a vorbi împotriva comportamentului lipsit de etică; să fie familiarizat cu o arie largă a eticii organizaționale; să fie capabil să-și asume rolul de ombudsman ca o responsabilitate superioară; să manifeste deschidere; să fie ușor de abordat și accesibil. Lista poate fi completată, după caz.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Capitolul IX- Dispoziții finale

Art. 198. Codul de etică universitară va conține data intrării în vigoare a acestuia.

Art. 199. La data intrării în vigoare a prezentului Cod, se vor abroga toate dispozițiile contrare, din alte reglementări ale instituției de învățământ superior.

Art. 200. Se pot adăuga și alte dispoziții, după caz.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Bibliografie

Academia Română, Institutul de Lingvistică, *Dicționarul explicativ al limbii române*, II, ediție revăzută și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.

Andreescu, Liviu, *Libertatea academică. Între teorie și politicile universitare*, Institutul European, 2010.

Baggini, Julian, Balog, Kati, Garvey, James, Loewer, Barry, Stangroom, Jeremy, *Filosofie în 30 de secunde*, București, Editura Litera, 2009.

Bergan, Sjur, "Academic Freedom and Institutional Autonomy-For Democracy and Quality", *Council for Higher Education Accreditation*, Policy Brie, Number 15, 2020.

Bordea, Cosmin, *Etica în organizații. O abordare centrată pe managementul execuției*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2018.

Brișcaru, Aurica, *Globalizare etică: responsabilitate socială corporativă*, Iași, Institutul European, 2012.

Cassin, Barbara, *Vocabularul european al filosofiilor: dicționarul intraductibilelor*, Traducere de Alexander Baumgarten Anca Vasiliu, Iași, Editura Polirom, 2020.

Clément, Élisabeth, Chantal, Demonque, Laurence, Hansen, Kahn, Pierre, *FILOSOFIA de la A la Z*. Traducere de Magdalena Cojocă-Mărculescu și Aurelian Cojocă, București, ALL EDUCATIONAL, 1999.

Council of Europe, 21-23. 09. 2021, <https://rm.coe.int/0900001680a3f749> (accesat 10 20, 2021).

Council of Europe, 2020, <https://rm.coe.int/0900001680a07858> (accesat 10 15, 2021).

Council of Europe, 21. 06. 2019, <https://rm.coe.int/global-forum-declaration-global-forum-final-21-06-19-003-/16809523e5> (accesat 10 16, 2021).

Council of Europe, 20-21. 06. 2019, <https://rm.coe.int/gallagher-anthony-rapporteur/1680967182> (accesat 10 14, 2021).

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Crehan, Patrick, *Risk Register and Ethical Compliance Assurance documentation*, 30. 04. 2017.

DK, *Filosofie. Idei fundamnetale*. Traducere de Crina Boitor, București, Editura Litera, 2016.

DK, *Politică. Idei fundamentale*. Traducere de Crina Boitor Alexandru Racu, București, Editura Litera, 2017.

Flew, Anthony. *Dicționar de filozofie și logică*. Traducere de Drăgan Stoianovici. București, Humanitas, 1999.

Flonta, Mircea, *20 de întrebări și răspunsuri despre Immanuel Kant*, București, Humanitas, 2012.

Gallagher, Tony, *Council of Europe*, 20-21. 06. 2019, <https://rm.coe.int/gallagher-anthony-rapporteur/1680967182> (accesat 10 14, 2021).

Ghiațau, Roxana, *Dileme etice și raționament moral al educatorilor români*, vol. *Contribuții la psihologia morală: evaluări ale rezultatelor și noi cercetări empirice*, editori Andrei Holman, Bogdan Olaru, București, Pro Universitaria, 2015.

Glossary for Academic Integrity, 26 10 2018, https://www.academicintegrity.eu/wp/wpcontent/uploads/2018/10/Glossary_revised_final.pdf (accesat 10 13, 2021).

Graf, Alain, *Marii filosofi contemporani*. Traducere de Cornel Bâlbă, Iași, Institutul European, 2001.

Graf, Alain, Le Bihan, Christine, *Lexic de filosofie*. Traducere de Elena Bondor, Iași, Institutul European pentru Cooperare Cultural-Științifică, 2000.

Gusti, Dimitrie, *Idealul etic și personalitatea*, IV, ediție revăzută și adăugită, București, Floare Albastră, 1998.

Hojbotă, Ana Maria, *Normativitatea prin prisma psihologiei naive. Cum pot contribui teoriile implicite la dezvoltarea unei științe a deciziei morale*, vol. *Contribuții la psihologia morală: evaluări ale rezultatelor și noi cercetări empirice*, editori Andrei Holman, Bogdan Olaru, București, Pro Universitaria, 2015.

Holman, Andrei, *Variații ale stimulilor experimentali în cercetările de psihologie*

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

morală: factori relevanți și precauții metodologice necesare, vol. *Contribuții la psihologia morală: evaluări ale rezultatelor și noi cercetări empirice*, editori Andrei Holman, Bogdan Olaru, București, Pro Universitaria, 2015.

Iamandi, Irina-Eugenia, *Etică și responsabilitate socială corporativă în afacerile internaționale*, București, Academia de Studii Economice din București, 2012.

Iliescu, Adrian-Paul, *Etica socială și politică*, București, Ars Docendi, 2007.

Ionescu, Daniela, *Contribuții la psihologia morală: evaluări ale rezultatelor și noi cercetări empirice*, editori Andrei Holman, Bogdan Olaru, București, Pro Universitaria, 2015.

Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 2021, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG0610\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG0610(02)&from=EN) (accesat 10 18, 2021).

Karran, Terence, *Council of Europe*, 20. 06. 2019, <https://rm.coe.int/karran-terence-council-of-europe-strasbourg-presentation-june-2019/1680967183> (accesat 10 13, 2021).

Karran, Terence, "Academic freedom: in justification of a universal ideal", *Studies in Higher Education*, 2009, pp. 263-283.

Legea educației naționale nr. 1/2011. 09 02 2011. https://www.edu.ro/sites/default/files/legeaeducatiei_actualizata%20august%202018.pdf (accesat 10 13, 2021).

Macrea, Dimitrie, Petrovici, Emil (coord.), Rosetti, Al. (red.), *Dicționarul limbii române literare contemporane*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1955-1957.

Marian, Maria-Liliana, Bulat, Irina, *Etica profesională și bazele comunicării*, Chișinău, Editura „Tehnica-UTM”, 2019.

Măgurianu, Liviu A., „Standarde morale în educație din perspectiva teoriilor elaborate de Lawrence Kohlberg și Jürgen Habermas”, *Calitatea formării specialiștilor în învățământul superior: strategii, forme, metode* (Tipografia Universității de Stat „Alec Russo”) I, 10, 2005, p. 176.

Mihailov, Emilian, *Psihologia morală și natura judecării morale. O examinare critică a modelului social intuiționist*, vol. *Contribuții la psihologia morală:*

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

evaluări ale rezultatelor și noi cercetări empirice, editori Andrei Holman, Bogdan Olaru, București, Pro Universitaria, 2015.

Miroiu, Mihaela, Blebea Nicolae, Gabriela, *Etica profesională*, București, Universitatea din București, 2000.

Mureșan, Valentin, *Comentariu la Etica nicomahică*, București, Humanitas, 2007.

Mureșan, Valentin, *Filosofia morală a lui Richard M. Hare*, București, Paideia, 2006.

Mureșan, Valentin, *Legea morală la Kant*, București, Editura Universității București, 2009.

Mureșan, Valentin, *Managementul eticii în organizații*, București, Editura Universității din București, 2009.

Mureșan, Valentin, *Trei teorii etice - Kant, Mill, Hare*, București, Editura Universității din București, 2012.

National Association of College and University Attorneys, *Risk Management in Higher Education: A Guide to Building Effective Compliance and Risk Management Programs and Counsel's Role*, 2010.

Olaru, Bogdan, Holman, Andrei, *Contribuții la psihologia morală: evaluări ale rezultatelor și noi cercetări empirice*, București, Pro Universitaria, 2015.

Olaru, Bogdan, *Folosirea dilemelor etice în psihologia morală. Investigații conceptuale și sugestii pentru o nouă metodologie*, editor Andrei Holman Bogdan Olaru, vol. *Contribuții la psihologia morală: evaluări ale rezultatelor și noi cercetări empirice*, București, Pro Universitaria, 2015.

Quinn, Robert, Stuart, Carla, „Academic Freedom and International Higher Education” *International Higher Education*, 2004, pp. 2-3.

Saner, Marc, *The Management of Ethical Risk and the Ethics of Risk Management*, No. 8, editor Michael McIntyre, Ontario, Canada, 01. 01. 2010.

Steinhardt, Nicolae. *Principiile clasice și noile tendințe ale dreptului constituțional: critica operei lui Léon Duguit. Addenda: Dreptul social*, Iași, Polirom, 2008.

Șarpe, Daniela, Popescu, Delia, Neagu, Aurel, Ciucur, Violeta, *Standarde de integritate în învățământul universitar*, Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării, 2011.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Ștefan, Elena Emilia, *Etică și integritate academică: curs universitar*, București, Pro Universitaria, 2018.

Team Asana. *Asana*. 16. 06. 2021, <https://asana.com/resources/risk-register> (accesat 09 30, 2021).

The Office of Risk Management, fără an, http://www.mtpinnacle.com/pdfs/Risk_Management_Manual_2ed.pdf (accesat 09 30, 2021).

The University of Sheffield, 06, 2015, https://www.sheffield.ac.uk/polopoly_fs/1.474962!/file/Risk-Management_Manual_June_2015.pdf (accesat 09 29, 2021).

Țîrdea, Teodor N., *Bioetică. Curs de bază: Manual*, Chișinău, CEP „Medicina”, 2017.

Țîrdea, Teodor N., Berlinschi, Petru V., Nistoreanu, Didina, Eșanu, Anatol I., Ojovanu, Vitalie I., *Dicționar de Filosofie și Bioetică*, Chișinău, Centrul Editorial Poligrafic Medicina, 2004.

Vidam, Teodor, *Moralitate și comunicare*, Cluj-Napoca, Clusium, 1995.

Vuuren, Leon van, *Ethics Risk Handbook*, Pretoria, The Ethics Institute, 2016.

Zugravu, Georgiana, *Gândirea conștientă și gândirea inconștientă în deciziile morale*, vol. *Contribuții la psihologia morală: evaluări ale rezultatelor și noi cercetări empirice*, editori Andrei Holman, Bogdan Olaru, București, Pro Universitaria, 2015.

Anexa nr. 1 - Structura propusă a Codurilor de etică și deontologie universitară

1. Preambul
 - 1.1. Cadrul legal
 - 1.2. Scopul codului
 - 1.3. Aria de aplicare a codului
2. Valori, principii și datorii profesionale ale comunității universitare
 - 2.1. Libertatea academică și autonomie instituțională
 - 2.2. Transparență
 - 2.3. Respectarea proprietății intelectuale și a drepturilor derivate
 - 2.4. Integritate academică
 - 2.5. Profesionalism
 - 2.6. Responsabilitate profesională și socială
 - 2.7. Colegialitate
 - 2.8. Loialitate
 - 2.9. Dreptate, echitate, nediscriminare și egalitate de șanse
 - 2.10. Meritocrație
3. Incompatibilități și conflicte de interese
4. Comisia de etică universitară
 - 4.1. Rolul comisiei
 - 4.2. Membrii comisiei
 - 4.3. Responsabilități ale actorilor implicați în procesele de etică universitară
5. Consilier de etică (Ombudsman)
6. Sancțiuni privind nerespectarea eticii și a integrității academice
7. Proceduri
 - 7.1. Principalele metode de comunicare a principiilor etice către comunitatea universitară
 - 7.2. Îndrumări pentru solicitarea de consiliere și/sau pentru sesizarea unui comportament neetic
 - 7.3. Limite de timp
 - 7.4. Raportare
 - 7.5. Păstrarea înregistrărilor
 - 7.6. Confidențialitate
 - 7.7. Dileme etice
 - 7.8. Metode de decizie etică
 - 7.9. Metode de instruire și ajutorare a membrilor comunității universitare
 - 7.10. Gestionarea riscurilor etice
8. Revizuirea codului de etică universitară
9. Dispoziții finale

Anexa nr. 2 - Concepte și definiții

Termen	Definiție
adevăr	<p>„1. <i>Concordanță între cunoștințele noastre și realitatea obiectivă; oglindire fidelă a realității obiective în gândire; ceea ce corespunde realității, ceea ce există sau s-a întâmplat în realitate.</i></p> <p>◇ <i>Adevăr obiectiv = conținutul obiectiv al reprezentărilor omului, care corespunde realității, lumii obiective, independent de subiectul cunoscător.</i></p> <p>◇ <i>Adevăr relativ = reflectare justă, însă aproximativă, limitată a realității.</i> ◇ <i>Loc. adv. Într-adevăr sau în adevăr = corespunzător realității, în realitate, de fapt.</i> ◆ <i>Conștiința absolută a autenticității și valabilității conținutului credinței religioase; realitatea spirituală ca subiect al revelației și obiect al credinței” (DEX, 2009).</i></p> <p>„<i>Ceea ce corespunde realității. Ceea ce este real, existent. Ceea ce este drept, exact” (MDA2, 2010).</i></p>
agent	<p>„<i>Eul care acționează și care este diferit de eul care cunoaște. Eul care decide sau alege, sau acționează” (Dk 2016, 340).</i></p> <p>„<i>Factor activ ce determină un anumit proces” (MDN, 2000).</i></p>
altruism	<p>„<i>(lat. alter, altul) Termen creat de A. Comte, pentru a desemna iubirea dezinteresată care înclină să caute binele semenului, predispoziția spre devotament (opus egoismului). Morala altruistă constă în a face din interesul* semenilor finalitatea propriilor acte” (Alain Graf 2000, 7).</i></p> <p>„<i>Atitudine morală sau dispoziție sufletească a celui care acționează, dezinteresat, în favoarea altora; doctrină morală care preconizează o asemenea atitudine. - Din fr. altruisme” (DEX, 2009).</i></p> <p>„<i>Atitudine binevoitoare și dezinteresată în favoarea altora; principiu etic ce preconizează o asemenea atitudine” (MDN, 2000).</i></p>

Termen	Definiție
amoral	<p>„(lat. a-mores; fără moravuri) Ceea ce este străin moralei. Care ignoră valorile, fără conștiința binelui și a răului” (Alain Graf 2000, 7) .</p> <p>„Comparativ cu moralitatea sau imoralitatea, cu textura lor interșesută, amoralitatea reprezintă, mai degrabă, un spațiu de refugiu pentru cei care se sustrag de la orice răspundere, care renunță la condiția de actor sau agent, pretinzând că au ajuns la un echilibru de sine și la o împăcare cu viața” (Vidam 1995, 44).</p> <p>„Care nu are noțiunea moralității, indiferent față de morală. - Din fr. amoral” (DEX, 2009).</p> <p>„Lipsit de moralitate. Indiferent față de morală” (MDA2, 2010).</p>
analiză	<p>„Căutarea unei înțelegeri mai profunde a unui lucru, luându-l pe părți și cercetând fiecare parte, pe rând. Abordarea opusă este sinteza. Filosofie analitică. O viziune a filosofiei care are drept scop clarificarea - clarificarea conceptelor, afirmațiilor, metodelor, argumentelor și teoriilor, luând-o pe fiecare în parte” (DK 2016, 340).</p>
argument	<p>„Metodă științifică de cercetare care se bazează pe studiul sistematic al fiecărui element în parte; examinare amănunțită a unei probleme” (DEX, 2009).</p> <p>„Metodă prin care cineva (un gânditor, un cercetător etc.) pleacă de la efect la cauză, de la general la particular, de la compus la simplu” (MDA2, 2010).</p> <p>„Proces rațional logic al cărui scop este să dovedească adevărul concluziei sale” (DK 2016, 340).</p> <p>„Raționament, dovadă adusă în sprijinul unei afirmații” (DEX 2009).</p> <p>„Dovadă (propoziție, raționament) pe care se întemeiază o demonstrație” (MDN, 2000).</p> <p>„Raționament sau dovadă ce sprijină o afirmație” (MDA2, 2010).</p>

Termen	Definiție
asumpție	<p>„Actul de a asuma” (MDA2, 2010). „Premisă minoră (< fr. <i>assomption</i>, lat. <i>assumptio</i>)” (MDN, 2000).</p>
autonomie	<p>„(gr. <i>auto</i>, condus de cele ce îi sunt proprii: <i>no mos, lege</i>) Filosofie politică. Dacă anarhia este refuzul oricărei legi, autonomia politică, dimpotrivă, este capacitatea de a-și da sieși legile cărora i se supune. «Supunerea la legea pe care ne-o prescriem înseamnă libertate» (Rousseau). Morală. Autonomia este, după Kant, capacitatea voinței* de a fi propria sa lege, de a nu se determina în funcție de un principiu exterior. Într-adevăr, actele unui subiect nu au nicio moralitate*, atunci când el se mulțumește să se supună unei legi impuse din afară, să se subordoneze unei constrângeri (eteronomie*). Moralitatea unui act presupune ca subiectul care acționează să fie legislatorul conduitei sale” (Alain Graf 2000, 12).</p> <p>„Faptul de a se supune legilor, normelor proprii, de a dispune liber de propria voință” (MDN, 2000).</p> <p>„Condiție a indivizilor, a colectivităților și a instituțiilor care se bucură de o anumită independență în raport cu autoritatea exterioară sau centrală”. (DEX 2009)</p> <p>„Drept de a se administra singur în cadrul unei unități mai mari, condusă de o putere centrală. 2. Independență. 3 (Fig. d. oameni) Libertate de acțiune sau de dezvoltare. (...) 7. Libertate a voinței pe baza legilor morale interne, independent de cauzele externe sau de pornirile afective” (MDA2, 2010).</p>
axiologie	<p>„Studiul filosofic sau teoria valorilor (etice, religioase, estetice)” (DEX, 2009). „Disciplină filozofică care studiază geneza, structura și ierarhia valorilor; teoria valorilor” (MDN, 2000).</p>
bine	<p>„(lat. <i>bene</i>, bine; <i>bonus</i>, bun) Filosofie. Ceea ce este obiect de aprobare sau de satisfacție. Pentru antici, binele este finalitatea naturală a voinței, fiind, mai întâi, ceea ce face binele, profitabilul. Problema etică esențială este aceea de a distinge „falsul bine”, binele înșelător pe care-l căutăm, de</p>

Termen	Definiție
	<p>„adevăratul bine”, cel care ne este într-adevăr util. Morală. Binele se definește ca normă* supremă în ordine etică, acel ceva spre care trebuie să tindă orice acțiune morală” (Alain Graf 2000, 13).</p> <p>„În concordanță cu adevărul și corectitudinea” (DEX, 2009).</p> <p>„Conform regulilor eticii sociale” (MDA2, 2010).</p>
binefacere	„Faptă bună, ajutor dat cuiva” (DEX, 2009).
bun (adj.)	<p>„Care prezintă calitățile necesare prin natura, funcția, destinația sa. 1. Care face în mod obișnuit bine altora, care se poartă bine cu alții” (DEX, 2009).</p> <p>„Care are calități” (DEX, 1998).</p> <p>„Care se poartă bine cu ceilalți” (MDA2, 2010).</p>
bună-credință	„Convingere intimă a cuiva că ceea ce face este bine; sinceritate, onestitate” (DLRLC, 1955-1957).
bunăvoință	„Purtare sau atitudine binevoitoare față de cineva; îngăduință” (DEX 2009).
cale de mijloc	<p>„Cumpănă a virtuții dintre două extreme. Un caracter virtuos, după Aristotel, are de a face cu acțiuni aflate la mijlocul a două tipuri de vicii: excesele, pe de o parte, și insuficiența, pe de cealaltă parte. De exemplu, persoana virtuoasă dă dovadă de curaj, atunci când urmează calea de mijloc dintre excesul de impetuzitate și nesăbuiță, insuficiență care constă în lașitate” (Julian Baggini 2009, 80).</p> <p>„(Expr.) Cale sau drum de mijloc = poziție intermediară între două extreme, soluție moderată sau de compromis; atitudine ponderată” (DEX, 2009).</p> <p>„Soluție intermediară” (MDA2, 2010).</p>
caracter	„Natura morală a unei persoane, părțile morale relevante ale personalității unui individ. Pentru Aristotel, a trăi o viață morală nu însemna doar să faci ceea ce este just - cum ar putea să afirme un utilitarist - ci, fiind o persoană bună, să-ți cultivi, de asemenea, un caracter virtuos” (Julian Baggini 2009, 80).

Termen	Definiție
	<p>„Ansamblul însușirilor psihice-morale fundamentale ale unei persoane, care se manifestă în modul de comportare, în ideile și în acțiunile sale. ♦ Personalitate morală fermă. ♦ Însușire morală care se manifestă prin perseverență, voință fermă și corectitudine” (DEX 2009).</p> <p>„Ansamblu de trăsături psihico-morale distincte, relativ, stabile, definitorii pentru om” (MDN, 2000).</p>
cercetare științifică	<p>„Potrivit lui Umberto Eco, «o cercetare este științifică atunci când răspunde la următoarele cerințe: cercetarea avertizează asupra unui obiect recognoscibil și definit, astfel încât să fie recunoscut și de ceilalți; cercetarea trebuie să afirme despre acest obiect lucruri care nu au mai fost spuse ori, chiar, să revadă, într-o optică diferită, ceea ce s-a spus deja; cercetarea trebuie să fie folositoare și celorlalți; cercetarea trebuie să furnizeze elementele care să contribuie la verificarea și demonstrarea caracterului fals al ipotezelor pe care le prezintă și, ca atare, elementele necesare pentru a putea fi continuată»” (Ștefan 2018, 23-24).</p>
climat etic	<p>„Coerența internă și externă a valorilor morale de bază ale unei organizații” (Mureșan, Managementul eticii în organizații 2009, 56).</p>
cod	<p>„Sistem de semne (simboluri) folosit în reprezentarea și transmiterea informațiilor sau a mesajelor” (MDN, 2000).</p>
colegialitate	<p>„Atitudine, sentimente colegiale; camaraderie. 2. principiu potrivit căruia conducerea unor organe sau organizații se exercită colectiv” (MDN, 2000).</p>
competență	<p>„Capacitatea cuiva de a se pronunța asupra unui lucru, pe temeiul unei cunoașteri adânci a problemei în discuție; capacitatea unei autorități, a unui funcționar etc. de a exercita anumite atribuții” (DEX, 2009).</p>
conduită	<p>„A fi de competența cuiva = a intra în atribuțiile cuiva; a-și declina ~ = a se declara fără autoritate, fără pregătirea necesară sau legală pentru a soluționa un litigiu” (MDN, 2000)</p> <p>„Mod de a se purta; manieră; comportament; ținută” (NODEX, 2002).</p>

Termen	Definiție
confidențialitate	„Caracter confidențial (al unei informații)” (DEX, 2009).
consecință	„Rezultat al unui fapt, al unui principiu, al unei acțiuni; efect, urmare” (MDN, 2000).
consimțământ	„Aprobare, încuviințare, asentiment. ◇ Expr. A(-și) da consimțământul v. da. ◆ Aderare de bunăvoie la ceva. ◇ Liber consimțământ v. liber. 2 (jur.) Acord de voință a persoanelor care încheie un contract. ◇ Viciu de consimțământ v. viciu. ◇ Expr. A-și da consimțământul = a fi de acord cu termenii unui contract. 3 (med.) Acord al pacientului, sub semnătură, sau când este cazul, al tutorelui, al familiei pacientului, necesar în toate cazurile, când o intervenție chirurgicală, o investigație sau un act terapeutic expun pacientul la un risc, indiferent de anvergura acestuia” (DEXI, 2007).
constrângere	„Acțiunea de a constrânge și rezultatul ei; silire, obligare, forțare, somare” (DEX, 2009).
conștiința morală	„Conștiința morală este conștiința binelui și a răului; capacitatea de a face aprecieri normative (de a compara ceea ce este și ceea ce trebuie să fie). Conștiința îmi dictează datoriile și mă face să resimt remușcări sau satisfacție cu privire la actele mele trecute. «Conștiința este rațiunea practică ce îi înfățișează omului datoria sa» (Kant)” (Alain Graf 2000, 21) .
conștiință	„Aspect al universului nostru mental, descris ca trezire, atenție sau ca experiența noastră despre lume. Thomas Nagel este renumit pentru lucrarea sa «Cum să fii liliac?» În care a susținut că este nevoie de un «ceva este ca... » pentru a fi o creatură conștientă. Or, acest, «ceva este ca...» este conștiința” (Julian Baggini 2009, 54). „(Fil.) Sentiment, intuiție pe care ființa umană o are despre propria existență; p. ext. cunoaștere intuitivă sau reflexivă pe care o are fiecare despre propria existență și despre lucrurile din jurul său. 2. Faptul de a-și da seama; înțelegere. 3. (În opoziție cu existența, materia) Gândire, spirit. 4. Sentiment al responsabilității morale față de propria sa conduită” (DEX, 2009).

Termen	Definiție
	<p>„Intuiție pe care ființa umană o are despre propria existență. 2. Cunoaștere intuitivă sau reflexivă pe care o are fiecare despre propria existență și despre lucrurile din jurul său” (MDA2, 2010).</p>
corectitudine	<p>„Caracter corect; conștiinciozitate; scrupulozitate” (NODEX, 2002).</p> <p>„Lipsă de greșeli (...) cinste” (DEX, 2009).</p> <p>„ (Log.) Însușire a gândirii care respectă legile logice” (MDA2, 2010).</p>
credință	<p>„Morală. Într-un sens moral, credință înseamnă fidelitatea față de un angajament (jurământul). Astfel, bună-credință este sinonim cu loialitate, cu bună intenție; rea-credință este sinonim cu duplicitate, minciună față de ceilalți și, totodată, față de sine. În acest ultim sens, Sartre utilizează expresia: «În cazul relei-credințe, mie însumi îmi ascund adevărul»” (Alain Graf 2000, 24).</p> <p>„Faptul de a crede în adevărul unui lucru; convingere, siguranță, certitudine” (DEX, 2009).</p> <p>„Convingere intimă a cuiva că ceea ce face este bine; sinceritate, onestitate” (DLRLC, 1955-1957).</p>
cunoaștere	<p>„Percepere a obiectelor și a fenomenelor” (MDA2, 2010).</p> <p>„Reflectare în conștiință a realității existente, independent de subiectul cunoscător” (DEX, 2009).</p> <p>„Teoria cunoașterii: Ramură a filozofiei care studiază posibilitatea, izvoarele, formele și legitățile cunoașterii” (MDA2, 2010).</p>
curaj	<p>„Forța morală de a înfrunta, cu îndrăzneală, primejdiile și neajunsurile de orice fel; îndrăzneală, fermitate în acțiuni sau în manifestarea convingerilor” (DEX, 2009).</p>

Termen	Definiție
	<p>„Trăsătură de caracter care-l caracterizează pe omul fără teamă” (NODEX, 2002).</p>
datorie	<p>„(lat. <i>debere</i>, a datora ceva cuiva, a fi debitor) General. Verbul a datora este într-adevăr echivoc, deoarece exprimă deopotrivă probabilitate (trebuie să plouă), necesitatea (trebuie să mor) și obligația (trebuie să îmi plătesc impozitele). Morală. Datoria este obligația morală care trebuie diferențiată de simpla obligație socială. Astfel, nu orice obligație este o datorie morală. Obligațiile sociale pot varia de la un individ la altul, după locul pe care îl ocupă fiecare. În schimb, un comandament este moral în măsura în care enunță ceea ce trebuie să facă orice om, oricare i-ar fi particularitățile. Astfel, pentru Kant, datoria este un imperativ categoric*. Ne supunem datoriei fără a fi determinați de alte motive decât respectul pentru legea care comandă fiecăruia, aceea ce comandă tuturor. Actul moral este, deci, întotdeauna, liber în măsura în care provine doar din voința dezinteresată de a face bine sau din voința bună. Înțelegem, așadar, cum se opun obligația* morală și necesitatea. Întotdeauna, fiecare, poate, să nu se oblige” (Alain Graf 2000, 25-26).</p> <p>„Obligație legală sau morală; îndatorire” (DEX, 2009).</p> <p>„Ceea ce i se impune cuiva sau își impune cineva să facă, într-o anumită situație sau într-un anumit scop” (MDA2, 2010).</p>
decizie	<p>„Hotărâre luată în urma examinării unei situații. 2. Soluție adoptată pentru o problemă. 3. Alegere între două sau mai multe soluții. 4. Hotărâre luată de un organ al administrației de stat sau de un organ de jurisdicție; rezoluție. 5. Document care conține o hotărâre de stat sau juridică” (MDA2, 2010).</p> <p>„Raționament de la general la particular - de exemplu- «dacă toți oamenii sunt muritori, atunci Socrate, fiind un om, trebuie să fie muritor». Este ceva universal acceptat că o deducție este validă. Procesul opus se numește inducție” (DK 2016, 340).</p>
deducție	<p>„Formă de raționament în care concluzia rezultă din premise; consecință, concluzie a unui raționament” (DEX, 2009).</p>

Termen	Definiție
	<p>„Formă fundamentală de raționament în care concluzia rezultă cu necesitate din premise” (MDN, 2000).</p>
demnitate	<p>„În timp ce lucrurile, mijloace în vederea unui scop, au un preț, adică o valoare relativă, persoana umană are o demnitate: o valoare intrinsecă, o valoare în ea însăși, o valoare ca scop în sine” (Alain Graf 2000, 27).</p> <p>„Calitatea de a fi demn, atitudine demnă; (2) autoritate morală, prestigiu” (DEX, 2009).</p>
deontologie	<p>„Termenul deontologie (în limba greacă, «deon» - datorie, obligație) desemnează normele de conduită și obligațiile etice din cadrul unei profesii și aplică anumite norme morale particulare. Etica, morala și deontologia se referă la ceea ce este «drept», «corect», «just» (Iamandi, Etică și responsabilitate socială corporativă în afacerile internaționale 2012, 11).</p> <p>Conform lui Pascal Mercier, „Deontologia (în sens restrâns) reprezintă ansamblul regulilor după care se ghidează o organizație, instituție, profesie sau o parte a acesteia, prin intermediul organizațiilor profesionale care devin instanța de elaborare, aplicare și supraveghere a aplicării acestor reguli” (Mihaela Miroiu 2000, 7).</p>
descriptiv	<p>„Totalitatea normelor de conduită și a obligațiilor etice ale unei profesii, mai ales a celei medicale. 2. Teorie a datoriei, a obligațiilor morale” (DEX, 2009).</p> <p>„Parte a eticii care studiază normele și obligațiile specifice unei activități profesionale” (MDA2, 2010).</p>
dilemă	<p>„Care descrie. 2. Care conține o descriere” (MDA2, 2010).</p> <p>„Raționament cu două soluții, dintre care trebuie aleasă una, deși ambele duc la aceeași concluzie. ♦ Alternativă care pune în dificultate” (DEX, 2009).</p> <p>„Încurcătură în care se află cineva când este obligat să aleagă între două soluții cu perspective aproximativ egale. 3. Dificultate ce trebuie rezolvată pentru obținerea unui</p>

Termen	Definiție
	<i>rezultat” (MDA2, 2010).</i>
discriminare	<p><i>„Diferențiere restrictivă de drepturi pentru o parte a populației unei țări, pentru o organizație sau pentru unele țări față de altele” (MDN, 2000).</i></p> <p><i>„Politică prin care un stat sau o categorie de cetățeni ai unui stat sunt lipsiți de anumite drepturi pe baza unor considerente nelegitime. ◊ Discriminare rasială = segregatie” (DEX, 2009).</i></p>
dreptate	<p><i>„Principiu moral și juridic, care cere să i se dea fiecăruia ceea ce i se cuvine și să i se respecte drepturile” (MDA2, 2010).</i></p> <p><i>„A avea dreptate = a fi întemeiat în ceea ce (se) spune sau în ceea ce (se) face” (NODEX, 2002).</i></p>
echitate	<p><i>„(lat. aequalitas, echilibru, apoi spirit de dreptate) Dacă înțelegem prin dreptate ceea ce este drept, conform legii scrise și valabile în general, echitatea este mai desăvârșită decât dreptatea, căci ea este măsură justă, acolo unde legea aplicată fără echitate ar putea să păcătuiască tocmai prin exces de rigoare. Dacă rigoarea legii vine din generalitatea ei, echitatea intervine în aplicarea acesteia la cazul particular. De exemplu, în anumite circumstanțe, este mai echitabil să pedipești mai sever un hoț bogat decât pe unul sărac, chiar dacă legea condamnă, în mod egal, acest act (vezi egalitate). Deci, echitatea este față de dreptate ceea ce este spiritul legii față de litera ei. O judecată este mai echitabilă, și deci mai dreaptă, atunci când ea este sensibilă și atentă la particularitățile lucrului judecat, tot atât cât este de preocupată chiar de textul legii. Echitatea este, deci, întotdeauna, echilibru și fidelă spiritului dreptului*, «corecție» și conveniență. Dreptatea perfectă este echitabilă” (Alain Graf 2000, 33-34).</i></p> <p><i>„Principiu etic și juridic care stă la baza reglementării tuturor relațiilor sociale în spiritul dreptății, al egalității și al justiției, al colaborării și al respectului reciproc” (DEX, 2009).</i></p> <p><i>„Comportare bazată pe respectarea riguroasă a drepturilor și</i></p>

Termen	Definiție
egalitate	<p><i>a datoriilor fiecăruia” (MDA2, 2010).</i></p> <p><i>„Drept. Egalitatea de drept sau cea juridică este principiul conform căruia toți indivizii sunt egali în fața legii, oricare ar fi particularitățile lor empirice (naturale sau culturale). Astfel, identitatea drepturilor se bazează pe o identitate ontologică între oameni (toți oamenii posedă facultatea de a gândi), care transcende diferențele naturale (sex, forță etc.) și culturale (religie, limbă etc.). Egalitatea de drept nu se bazează pe o egalitate de fapt: a fi egal în drept nu înseamnă a fi identic în fapt. Acest principiu presupune o concepție universalistă a dreptului*. Toți oamenii sunt valoroși ca oameni: ei au aceleași drepturi și aceleași îndatoriri. [...] Sociologie. Egalitatea socială este principiul după care avantajele sociale sunt repartizate proporțional cu meritele. Este vorba de a legitima diferențele, nu de a le nega” (Alain Graf 2000, 34-35).</i></p> <p><i>„Principiul potrivit căruia tuturor oamenilor și tuturor statelor sau națiunilor li se recunosc aceleași drepturi și li se impun aceleași îndatoriri, prevăzute de regula de drept; situație în care oamenii se bucură de aceleași drepturi și au aceleași îndatoriri” (DEX, 2009).</i></p>
etică	<p><i>Etica este o „ramură a filosofiei preocupată de cum ar trebui să trăim și, prin urmare, preocupată de natura binelui și a răului, a ceea ce trebuie și a ceea ce nu trebuie să facem, a datoriei și a altor asemenea concepte” (DK 2016, 341).</i></p> <p><i>„Etică (gr. ethikos, care privește moravurile, ta ethè) General. Întrebuințarea curentă a acestui termen confundă etica cu morala. Filosofie. Reflecție filosofică asupra problemelor morale, precum natura binelui, fundamentul datoriei, sensul vieții etc. Și mai precis, etica se poate caracteriza drept concepție coerentă despre conduita în viață sau ca doctrină a moralei* practice” (Alain Graf 2000, 38).</i></p> <p><i>Conform DEX: „ÉTICĂ s. f. Știință care se ocupă cu studiul principiilor morale, cu legile lor de dezvoltare istorică, cu conținutul lor de clasă și cu rolul lor în viața socială; totalitatea normelor de conduită morală corespunzătoare ideologiei unei anumite clase sau societăți; morală. Etica este una dintre formele conștiinței sociale” (Dimitrie Macrea 1955-</i></p>

Termen

Definiție

1957).

„Știința eticii este o disciplină socio-umană, îndrumătoare și prescriptivă, bazată pe principiile deliberării și ale alegerii, vizând natura personalității și a vieții, formarea caracterului, studiul moravurilor” (Ștefan 2018, 58).

„Se poate considera că etica are un caracter analitic (se preocupă de cauzele acțiunilor umane) și normativ (stabilește anumite reguli de conduită); este o știință practică (orientată spre acțiune), rațională, nu o impunere externă sau o obligație; etica nu este, însă, o știință descriptivă (nu indică cum trebuie îndeplinite acțiunile umane pentru a fi considerate morale), ci este prescriptivă (recomandă anumite norme morale ce ar trebui respectate). Din perspectiva eticii, standardele sau normele morale sunt enunțuri cu caracter, în general, imperativ, prin care se indică ce trebuie să facă sau să nu facă un individ conștient, pentru ca felul comportamentului său să fie apreciat ca bun de către semenii sau comunitate. Normele morale reprezintă valori culturale, consacrate prin tradiție și educație, respectarea lor fiind impusă de opinia publică” (Iamandi 2012, 11-12).

„În literatura de specialitate, etica (termen provenit din grecescul «ethos» - morav, obicei, caracter) este «disciplina filozofică care studiază problemele teoretice și practice ale moralei; în vorbirea curentă, termenul de etică se utilizează, adesea, și în sens de morală»” (Iamandi 2012, 9).

În lucrarea Valsul eticilor, A. Etchegoyen „a analizat și a deplâns inflația contemporană a eticilor aplicate: etica întreprinderii, al cărei țel este de a propune angajaților un sistem de valori susceptibil pentru a le crește performanțele, bioetica și domeniile sale diferite. Or, cartea lui este simptomatică pentru jocul dintre etică și morală. Într-adevăr, procesul pe care îl intentează diferitelor etici locale este motivat de o nostalgie după o morală prescriptivă și universală, de tip kantian (die Moralität): morala este un imperativ categoric; etica este un imperativ ipotetic. Această distincție este capitală. Fie acțiunea este determinată printr-un imperativ absolut, care se impune în mod categoric:

Termen

Definiție

conștiința acționează atunci din datorie (aici, este vorba de morală), fie acțiunea este determinată printr-o ipoteză care îi impune un comportament, ceea ce s-ar putea numi și un imperativ de prudență. Vorbim acum de etică” (Cassin 2020, 812).

Notă: „în limba engleză, calificativele morale uzuale aplicate acțiunilor sunt *right* și *wrong* (*corect* și *incorect*); în lucrările de filosofie morală și politică, acești doi termeni au, întotdeauna, o semnificație etică, pe care însă o pot pierde în alte contexte (e.g. „această adresă e corectă”). Termenii *good* și *bad* (bun și rău) sunt, de regulă, aplicați la stări de lucruri finale (consecințe) sau la persoane (la caractere); ei nu semnifică, de obicei, evaluări morale” (Mureșan, Trei teorii etice - Kant, Mill, Hare 2012, 73).

Cristinel Ghigheci, în lucrarea *Etica profesiilor juridice*, a spus despre etică și morală că din punct de vedere etimologic „*«cei doi termeni au același înțeles, atât grecescul ethicos - (ethos), cât și latinescul mores având semnificația de moravuri»”* (Ștefan 2018, 57).

„R. M. Hare: *«Înțeleg prin teorie etică studiul conceptelor morale, adică, dacă vreți, studiul felului în care utilizăm cuvintele morale, al înțelesului lor în sens larg, sau a ce anume facem, atunci când punem întrebări morale. Deoarece, așa cum am argumentat deja, o parte importantă a înțelesului tuturor cuvintelor, inclusiv al cuvintelor morale, e determinat de proprietățile lor logice, acest studiu al înțelesurilor conduce, inevitabil, la studiul acelor proprietăți logice. Și tocmai de aceea, subiectul acesta are importanță practică. Căci unul dintre cele mai importante lucruri, care se cer de la filosoful moralei, este ca el sau ea să facă ceva pentru a ne ajuta să discutăm, în mod rațional, chestiunile morale, iar aceasta presupune să ne supunem regulilor logice care guvernează conceptele. Dacă nu respectăm aceste reguli, nu vom fi niciodată capabili să argumentăm rațional despre problemele morale. Prima sarcină a filosofiei, de la Socrate încoace, este studiul argumentelor și prima sarcină a filosofiei morale este studiul argumentelor morale, deosebirea celor*

Termen	Definiție
	<p><i>bune de cele rele. Teoria etică este un instrument esențial în ducerea la bun sfârșit a acestei sarcini prin dezvăluirea logicii conceptelor morale»” (Mureșan, Filosofia morală a lui Richard M. Hare 2006, 17).</i></p> <p><i>„Pentru oamenii ce nu se îndeletnicesc cu filozofia, cuvântul «etică» sugerează un ansamblu de standarde față de care un grup sau o comunitate umană decid să-și regleze comportamentul - spre a deosebi ce este legitim sau acceptabil în urmărirea scopurilor lor de ceea ce nu este așa. [...] Sensul filozofic al termenului «etică» are evidente legături cu această accepțiune cotidiană, dar nu este identic cu ea. Ca orice altă îndeletnicire filozofică, cercetarea etică vizează principiile fundamentale și conceptele de bază ce se regăsesc sau ar trebui să se regăsească în orice domeniu particular al gândirii și activității umane. Fiind o ramură a filozofiei, etica e un studiu teoretic. Prin aceasta, ea diferă de «etică», în sensul profan schițat mai înainte, prin aceea că orice corp real de credințe etice, de exemplu, etica creștină, este menit a fi nu doar o expunere și o analiză a anumitor doctrine teoretice, ci și un ghid de viață practic. «Etică» filozofică și «etică» în sens nefilozofic au ca element comun obiectul lor. Filozofii moralei studiază tocmai acele sisteme care urmăresc să călăuzească viața oamenilor ca oameni. Este totuși important să nu fie supralicitată, în acest context, distincția dintre profan și filozof, în măsura în care omul de rând gândește critic despre propriile-i vederi morale sau despre cele ale altora, sau meditează asupra justificării lor, sau le compară cu alte atitudini, rivale. El este, în felul său, un filozof al moralei” (Flew 1999, 117).</i></p> <p><i>„Studiul teoretic al principiilor și concepțiilor de bază din orice domeniu al gândirii și activității practice. 2. Ansamblu de norme în raport cu care un grup uman își reglează comportamentul, pentru a deosebi ce este legitim și acceptabil în realizarea scopurilor; morală” (DEX, 2009).</i></p> <p><i>„Știință care se ocupă cu studiul teoretic al valorilor și al condiției umane, din perspectiva principiilor morale, și cu rolul acestora în viața socială” (MDA2, 2010).</i></p>
evaluare	<i>„A stabili valoarea aproximativă a unui bun, a unui lucru etc.” (MDN, 2000).</i>

Termen	Definiție
evaluativ	<p>„Acțiunea de a evalua și rezultatul ei; socoteală, calcul; apreciere, prețuire” (DEX, 2009).</p> <p>„Care face să intervină ori sugerează, reguli sau standarde, ca opus față de ceea ce e pur descriptiv. Orice enunț evaluativ implică o judecată de valoare din partea persoanei care-l formulează” (Flew 1999, 121).</p> <p>„Referitor la valoarea unui lucru. Referitor la o evaluare” (MDA2, 2010).</p> <p>„Ceea ce servește drept model, ceea ce servește pentru a ilustra ceva; persoană care, prin calitățile sale, poate servi drept model; pildă. ◇. A da (sau a fi) exemplu = a se purta astfel încât să trezească și în alții dorința de a-l imita, a constitui un model demn de urmat” (DEX, 2009).</p> <p>„Acțiune care poate servi de model; pildă. ◇ persoană care întrunește toate calitățile pentru a putea fi imitată; model. 2. caz, fapt cu anumite caractere tipice, simptomatice, care este citat pentru a lămuri, a sprijini o idee, o demonstrație etc.” (MDN, 2000).</p> <p>„Fapt concret care ilustrează o teză; pildă. Model ideal care întrunește caracterele esențiale ale unui grup de obiecte sau ale unor fenomene similare (NODEX, 2002).</p>
exemplu	
experiment de gândire	<p>„Caz imaginat pentru a testa intuițiile noastre, precum și pentru a clarifica felul în care gândim despre un anumit lucru. Pentru filosofi, experimentele de gândire sunt asemenea unor eprubete care izolează o parte a universului mental de tot restul, astfel încât să putem arunca o privire clară asupra conținutului acestei presupuse eprubete” (Julian Baggini 2009, 34).</p>
falsificabilitate	<p>„O afirmație sau o suită de afirmații este falsificabilă dacă poate fi dovedită ca fiind greșită prin testare empirică. Conform lui Karl Popper, acest atribut deosebește știința de nonștiință (DK 2016, 341).</p>
favoritism	<p>„Acordare abuzivă și nemeritată de favoruri” (DEX, 2009).</p>

Termen	Definiție
fraudă	<p>„Sustragere de bunuri materiale pentru a obține un profit, păgubind pe altul. Sumă de bani sustrasă prin înșelarea încrederii” (NODEX, 2002).</p> <p>„Săvârșirea cu rea-credință, pentru a obține foloase, a unor acte de atingere a drepturilor altuia (păgubitoare pentru altă persoană); hoție. ♦ Sumă sustrasă prin înșelăciune, prin defraudare” (DEX, 2009).</p>
greșeală	<p>„(lat. fallere, a înșela) Încălcare a unei legi morale. În acest sens, trebuie să distingem între greșeală și eroare*, în măsura în care aceasta din urmă are, în general, drept cauză precipitarea sau neatenția (eroare de calcul) și nu angajează decât, în mică măsură, responsabilitatea noastră. Greșeala morală, dimpotrivă, considerată ca efect al unei alegeri libere, presupune posibilitatea de a fi imputată autorului ei. Totuși, există cazuri (medicină sau diplomație) în care erorile sunt considerate greșeli, ceea ce presupune atunci o datorie* de a nu se înșela” (Alain Graf 2000, 48).</p> <p>„Faptă, acțiune etc. care constituie o abatere (conștientă sau involuntară) de la adevăr, de la ceea ce este real, drept, normal, bun (și care poate atrage după sine un rău, o neplăcere); eroare; (concr.) ceea ce rezultă în urma unei astfel de fapte, acțiuni etc.” (DEX, 2009).</p> <p>„Faptă, acțiune etc. care constituie o abatere (conștientă sau involuntară) de la adevăr, de la ceea ce este real, drept, normal, bun (și care poate atrage după sine un rău, o neplăcere)” (MDA2, 2010).</p>
hărțuire	<p>„Desfășurare a unor atacuri scurte și repetate asupra inamicului cu scopul de a-i provoca panică și de a-i împiedica acțiunile” (MDA2, 2010).</p> <p>„A ataca în permanență, la intervale de timp mici, pentru a slei de puteri. 3. (ființe) A irita peste măsură în mod intenționat” (NODEX, 2002).</p>
imoral	<p>„care desemnează ceea ce este contrar moralei” (Alain Graf 2000, 7).</p> <p>„Care este contrar moralei, care calcă principiile ei, care nu</p>

Termen	Definiție
imperativ	<p>are niciun principiu moral” (DEX, 2009).</p> <p>„Care exprimă un ordin; poruncitor” (DEX, 2009).</p> <p>„Care se impune ca o necesitate absolută” (MDN, 2000).</p> <p>„Necesitate categorică ce se impune necondiționat; obligație. Imperativ categoric = (la Kant) principiu aprioric al „rațiunii practice” care fixa, în conștiința umană, norme morale universal valabile și veșnice” (MDN, 2000).</p>
inducție	<p>„Mod de raționare de la particular la general. Un exemplu ar fi «Socarte a murit, Platon a murit, Aristotel a murit și fiecare individ care s-a născut cu peste 130 de ani în urmă a murit. Prin urmare, toți oamenii sunt muritori». Inducția nu generează neapărat rezultate adevărate, așa că este discutabil dacă ea reprezintă într-adevăr un proces logic sau nu. Procesul opus se numește deducție” (DK 2016, 341-342).</p> <p>„Formă fundamentală de raționament, care realizează trecerea de la particular la general” (DEX, 2009).</p> <p>„Operație mintală constând în trecerea de la fapte la generalizări, de la particular la general” (NODEX, 2002).</p>
intenție	<p>„(lat. intentio, acțiune de a întinde) Morală. Hotărâre a de a acționa pentru a face ceva care indică intenția este morală*, din moment ce manifestă voința de a acționa din datorie*, făcând abstracție de orice interes*” (Alain Graf 2000, 58).</p> <p>„Dorință, gând de a face, de a întreprinde ceva; proiect, plan. Cu intenție = intenționat, înadins. Fără intenție = involuntar” (DEX, 2009).</p> <p>„(jur.) atitudine psihică a cuiva care-și dă seama de caracterul ilicit al faptei sale” (MDN, 2000).</p>
interes	<p>„(lat. interest, importă) Desemnează ceea ce este util unui individ (interesul personal), sau ansamblul de interese comune ale diferiților indivizi care alcătuiesc o societate (interesul general care nu este deci suma intereselor particulare). Moralele interesului, numite utilitariste,</p>

Termen

Definiție

definesc binele prin util, pe când morala formală a lui Kant apreciază moralitatea unui act prin intenția dezinteresată a agentului și nu prin consecințele sale efective. În acest sens, datoria* exclude preocuparea pentru ceea ce este util sieși, chiar dacă uneori obligația* morală și interesul coincid” (Alain Graf 2000, 58).*

„Orientare activă și durabilă, dorință arzătoare de a cunoaște și de a înțelege pe cineva sau ceva” (DEX, 2009).

„Efort depus pentru atingerea anumitor scopuri” (MDA2, 2010).

„Preocupare de a obține ceea ce este folositor, agreabil, necesar. ♦ ceea ce este util, important, care convine; folos, câștig” (MDN, 2000).

intuiție

„(lat. intllitus, otheadă, privire) General. Sesizare directă și imediată (adică fără raționament) a unui obiect de către spirit, în așa fel încât, cum o arată Descartes, cunoștința care rezultă din ea este incontestabilă. Astfel, pe de o parte, intuiția este, întotdeauna, intuiție intelectuală și, pe de altă parte, ea este, întotdeauna, o intuiție adevărată, pentru că un spirit nu poate sesiza niciodată, în mod imediat, decât ceea ce i se oferă cu claritatea și distincția depline, ce caracterizează ideea adevărată. Conform metodei cartesiene, intuiția este sesizare a indubitabilului, a evidenței care rezistă îndoielii: intuiția este, atunci, viziunea rațională a ideilor clare și distincte. În acest sens, intuiția, percepție imediată, printr-un act unic al spiritului (uno intuitu), a relației între consecvent și principiu, se deosebește de deducție*, care procedează prin inferențe. Cu toate că întreaga rigoare a unui raționament depinde, pentru Descartes, de efortul metodic întreprins pentru a reduce inferențele la un șir neîntrerupt de intuiții, pentru Kant, rigoarea unui raționament depinde de modalitate în care cunoașterea se poate raporta imediat la obiecte și mijlocul prin care gândirea ajunge la ele. Este vorba aici, mai întâi, de sensibilitate*, în calitate de capacitate de a ne da obiecte, care ne furnizează intuiții. Apoi, este vorba de intelect*, prin care aceste obiecte date de intuiție sunt gândite și prin care vin conceptele*. Or, deși Kant deosebește intuiția de concept,*

Termen	Definiție
	<p><i>amintește imediat că, fără unirea lor, nu ar fi posibilă pentru noi nici o cunoaștere. Căci intelectul nu poate avea intuiția din nimic (el nu poate gândi decât obiectele intuiției), nici simțurile nu pot gândi nimic (ele nu pot decât să ofere obiecte susceptibile de a fi cunoscute). Astfel, nu există intuiție intelectuală, deoarece intelectul omenesc nu poate gândi nimic care să nu fie dat, mai întâi, prin simțuri. Acesta e motivul pentru care conceptele trebuie să fie făcute sensibile, să fie unite cu obiectul dat în intuiție, fără de care conceptele sunt goale, iar intuițiile să fie făcute inteligibile, fiind subordonate conceptelor, fără de care ele sunt oarbe” (Alain Graf 2000, 59).</i></p> <p><i>„Capacitatea conștiinței de a descoperi, pe cale rațională, în mod spontan, esența, sensul unei probleme, al unui obiect. ♦ Principiu didactic, conform căruia, procesul predării și al însușirii cunoștințelor trebuie să pornească de la reflectarea senzorială nemijlocită a obiectelor și a fenomenelor studiate” (DEX, 2009).</i></p> <p><i>„Capacitate a conștiinței de a percepe esența unui fenomen sau a unui obiect în mod spontan, fără a se servi de raționamente” (MDA2, 2010).</i></p>
intuiții morale	<p><i>„Răspunsuri interioare care înclină balanța spre concluzia că o acțiune, o persoană etc. sunt corecte sau nu din punct de vedere moral. Filosofii se lasă, câteodată, conduși de intuițiile lor morale, atunci când încearcă să încline spre una dintre teoriile morale aflate în competiție” (Julian Baggini 2009, 81).</i></p>
intuiționism	<p><i>„1. (în etică) Concepție, conform căreia, adevărul judecăților morale, sau cel puțin al unora dintre ele, este cunoscut prin *intuiție. 2. Concepția că există mai multe datorii morale distincte, care nu pot fi reduse la o unică datorie fundamentală - în contrast, de exemplu, cu *utilitarismul. Deși cele două concepții pot fi, și sunt, împărtășite separat, de obicei, ele merg împreună” (Flew 1999, 184).</i></p> <p><i>„Curent filozofic care opune rațiunii, intuiția, concepută ca o facultate analogă cu instinctul, cu simțul artistic sau cu revelația divină, considerând că intuiția pătrunde nemijlocit în esența obiectelor. 2 Orientare metodologică ce consideră</i></p>

Termen	Definiție
	<p><i>că, în matematică, trebuie avute în vedere numai entitățile pe care le putem construi prin intuiție. 3. Curent idealist, subiectiv, care susține că noțiunile morale nu pot fi fundamentate decât în mod intuitiv” (MDA2, 2010).</i></p>
ipoteză	<p><i>„O teorie despre care se presupune pe moment că este adevărată, deoarece ea reprezintă un punct de plecare folositor pentru cercetări ulterioare, în pofida dovezilor limitate, în ceea ce privește validitatea sa” (DK 2016, 342).</i></p> <p><i>„Presupunere enunțată, pe baza unor fapte cunoscute, cu privire la anumite legături între fenomene care nu pot fi observate direct sau cu privire la esența fenomenelor, la cauza sau la mecanismul intern care le produce” (MDA2, 2010).</i></p>
încredere	<p><i>„Ansamblul proprietăților date într-o demonstrație și cu ajutorul cărora se obțin noi propoziții” (DEX, 2009).</i></p> <p><i>„Sentiment de siguranță față de cinstea, buna-credință sau sinceritatea cuiva” (MDA2, 2010).</i></p> <p><i>„Om sau persoană de mare încredere = persoană căreia i se poate încredința orice secret, orice misiune” (DEX, 2009).</i></p>
justificare	<p><i>„Dovezi sau argumente pe care se întemeiază adevărul unei convingeri sau al unei afirmații” (Julian Baggini 2009, 35).</i></p>
justiție	<p><i>„lat. justitia, conformitate cu dreptul, sentiment de echitate Morală. Dacă dreptul pozitiv poate fi injust, trebuie să deosebim legalitatea* de legitimitate*. Justiția se definește atunci, mai degrabă, ca respectare și garantă a demnității* umane” (Alain Graf 2000, 65).</i></p> <p><i>„Dreptate. Putere de a face dreptate fiecăruia, de a răsplăti sau de a pedepsi” (MDA2, 2010).</i></p> <p><i>„Totalitatea organelor de jurisdicție dintr-un stat; ansamblul legilor și al instanțelor judecătorești; sistemul de funcționare al acestor instanțe. 2. Activitate fundamentală a statului, care constă în soluționarea litigiilor” (DEX, 2009).</i></p>

Termen	Definiție
lege	<p>„Regulă imperativă stabilită de autoritatea supremă. Modificare cu caracter regulat, care intervine într-un fenomen, într-un proces etc., exprimând esența lui” (DEX, 2009).</p> <p>„Categorie, constituind o expresie a interdependenței, a interacțiunii și a legăturii dintre fenomenele realității” (NODEX, 2002).</p> <p>„(lat. <i>legalis</i>, relativ la <i>legi</i>) Morală. La Kant, simplă conformitate exterioară cu legea morală. Or, faptul că un act este conform cu datoria nu implică moralitatea* lui. Într-adevăr, moralitatea unui act presupune ca el să fie realizat din datorie, adică din intenția de a acționa din pur respect pentru legea morală și nu doar în acord cu datoria” (Alain Graf 2000, 66-67).</p>
legalitate	<p>„Caracter a ceea ce este în conformitate cu legea. Principiu potrivit căruia toate organele, organizațiile și instituțiile de stat sau obștești și cetățenii sunt obligați să respecte, în activitățile lor, legea” (MDA2, 2010).</p>
lege morală	<p>„Legea morală* este regula normativă dictată omului de rațiunea* sa practică. Ea enunță principiul acțiunii universale și obligatorii* la care trebuie să-și conformeze actele orice ființă rațională pentru a-și realiza autonomia*” (Alain Graf 2000, 67).</p> <p>„A provoca cuiva pagube materiale, daune, neajunsuri” (MDA2, 2010).</p>
leza	<p>„A vătăma printr-o rană; a răni; a traumatiza. 2. fig. A înjosi prin vorbe sau fapte nedemne; a jigni; a insulta; a ofensa” (NODEX, 2002).</p>
liber-arbitru	<p>„Acea parte din noi care se presupune că face alegerile libere, nedepinzând de legile cauzalității. În opoziție cu deterministii, susținătorii acestei teorii filosofice consideră că voința este liberă, că avem, câteodată, puterea de a ne elibera din pânza de păianjen cauzală, putând să ne alegem singuri calea” (Julian Baggini 2009, 55).</p>

Termen	Definiție
libertate	<p>„Concepție potrivit căreia, omul ar avea libertate nemărginită de a acționa după voința sa” (MDN, 2000).</p> <p>„Libertate absolută de a acționa și de a lua hotărâri, conform propriei voințe” (NODEX, 2002)</p> <p>„Posibilitate de a acționa după propria voință”(MDA2, 2010).</p> <p>„Posibilitate de a acționa, în anumite împrejurări, după propria sa voință sau dorință. 2. Stare a unei persoane cu drepturi depline, care nu este în servitute; stare de independență. 3. Drept consfințit printr-o legislație, printr-o convenție; lipsă a restricțiilor” (NODEX, 2002).</p> <p>„(La pl.) Drepturi fundamentale recunoscute prin Constituție cetățenilor, de dezvoltare și de liberă manifestare a personalității (libertatea cuvântului, a presei etc.). ♦ Libertate individuală = dreptul care garantează inviolabilitatea persoanei. Libertate de conștiință = principiu formal în societatea modernă pluralistă, care face posibilă acțiunea în conformitate cu propria conștiință, în principal, în ce privește religia. Libertate de gândire = drept al cetățeanului prevăzut de constituțiile democratice, de a-și exprima modul propriu de gândire” (DEX, 2009).</p>
loialitate	<p>„Însușirea de a fi loial; sinceritate, lealitate” (DEX, 2009).</p> <p>„Cinste; lealitate” (MDN, 2000).</p>
meritocrație	<p>„Convingere potrivit căreia, conducătorii trebuie să fie selectați pe baza abilității, nu pe baza averii sau a originii” (DK 2017, 342).</p>
metodologie	<p>„Studiul metodelor de cercetare și al celor de argumentare” (DK 2016, 342).</p> <p>„Parte a filosofiei care se ocupă cu analiza teoretică a metodelor de cunoaștere. 2. Totalitatea metodelor de cercetare folosite într-o știință” (DEX, 2009).</p>
mită	<p>„(Cu verbe ca „a da”, „a lua”, „a primi”) Sumă de bani sau daruri primite de cineva sau oferite cuiva, pentru a-i câștiga</p>

Termen	Definiție
moral sense (simț moral)	<p><i>bunăvoința, pentru a-l determina să-și îndeplinească, mai cu râvnă, obligațiile de serviciu sau să comită o încălcare a legalității, a regulamentului, a uzanței, în favoarea donatorului. Dar, în bani sau în alte valori materiale, dat cuiva sau primit de cineva, în schimbul unui serviciu ilegal” (NODEX, 2002).</i></p> <p><i>„Simțul moral asociază înțelegerea moralității cu o sensibilitate morală. Constă într-un ansamblu de dispoziții înnăscute. Înseamnă, însă, și preocuparea de a aproba sau dezaproba o acțiune. Cu toate acestea, recurgerea la termenul sense permite luarea în considerare a unui rol al rațiunii practice, a unei activități morale care înseamnă mult mai mult decât o facultate de a percepe binele sau răul. [...] Simțul moral este o rațiune bazată pe naturalitatea perceptivă a acțiunilor și pasiunilor” (Cassin 2020, 814-815).</i></p> <p><i>„Facultate ipotetică de detectare a proprietăților morale. Teoria simțului moral, o formă de *intuiționism larg răspândită în secolul al XVIII-lea, susține că perceperea anumitor acțiuni (sau evenimente) stârnește în spectator sentimente distinctive de plăcere sau durere. Aceste sentimente îi permit, deopotrivă, să distingă acțiunile juste de cele injuste și furnizează mobiluri comportamentului moral” (Flew 1999, 312).</i></p>
morală	<p><i>„Morală / Etică [gr. ethos, êthos; lat. mores, moralitas; fr. morale, éthique; germ. Sitten, Sittlichkeit, Moralität], «Morală» (de la latinescul mores, «moravuri») și «etică» (de la grecescul êthos «character»), ca și echivalenții lor, din celelalte limbi moderne, desemnează, la un nivel general, normele ce reglementează comportamentele umane. Ele se deosebesc, în interiorul aceleiași limbi și de la o limbă la alta, în funcție de două tipuri de probleme. Prima privește subiectul acestor comportamente: individul sau comunitatea. A doua are legătură cu natura desemnării lor: simplă descriere – se referă atunci la natură și la istorie – sau prescriere – stabilește o lege și introduce valoarea de bine sau de rău. Articularea acestor patru dimensiuni (individuală și colectivă, descriptivă și prescriptivă) reprezintă jocul în care se înscrie diferența dintre limbi” (Cassin 2020, 806).</i></p>

Termen

Definiție

Conform DEX: „**MORĂLĂ**, s. f. 1. Ansamblul convingerilor, atitudinilor, deprinderilor reflectate și fixate în principii, norme, reguli, determinate istoric și social, care reglementează comportarea și raporturile indivizilor între ei, precum și dintre aceștia și colectivitate și a căror respectare se întemeiază pe conștiință și pe opinia publică; etică. 2. Disciplină științifică care se ocupă cu normele de comportare a oamenilor în societate; (concr.) carte care cuprinde aceste norme; etică. 3. Concluzie moralizatoare cuprinsă într-o scriere, mai ales într-o fabulă; învățătură” (Academia Română, Institutul de Lingvistică 2009).

„**Morală: General.** O morală este constituită din totalitatea regulilor admise într-o societate dată dintr-o epocă dată. Morala, în schimb, se definește ca totalitatea regulilor de conduită care pretind că sunt valabile universal și necondiționat. Filosofie. Teorie normativă a acțiunii omenești. Sinonim cu etică*” (Alain Graf 2000, 78).

„**Termenul de morală** (provenit din latinescul «mos, mores» - obicei) desemnează un anume cod special, un ansamblu de reguli cărora fiecare individ trebuie să i se conformeze pentru a fi acceptat în societate. «Morala reprezintă, astfel, totalitatea convingerilor, atitudinilor, deprinderilor, sentimentelor, normelor, regulilor determinate istoric și social, care reglementează comportamentul și raporturile indivizilor între ei, precum și dintre aceștia și colectivitate (familie, grup, clasă, națiune, societate), în funcție de categoriile bine, rău, datorie, dreptate, nedreptate și a căror respectare se întemeiază pe conștiința și opinia publică» (Iamandi, Etică și responsabilitate socială corporativă în afacerile internaționale 2012, 10).

„**Ansamblu de norme nescrise** care reglementează comportarea oamenilor în societate, exprimând obligațiile lor unii față de alții, față de colectivitate, de patrie etc.” (MDA2 2010).

„**Disciplină științifică** care se ocupă cu normele de comportare a oamenilor în societate” (DEX, 2009).

„**Formă a conștiinței sociale** care reflectă și fixează idei,

Termen

Definiție

concepții, convingeri privind comportarea individului în societate. Disciplină care se ocupă cu studiul acestei forme a conștiinței sociale” (NODEX, 2002).

„Moralitatea (sau lipsa ei), la orice nivel și grad de manifestare, nu poate fi impusă individului de nicio instanță exterioară și nici nu poate fi sancționată din punct de vedere legal; un agent acționează moral pentru că așa îi impun propria conștiință și cerințele firești ale conviețuirii sociale, nu pentru că este constrâns de lege (sau de altă forță superioară) și amenințat în cazul nerespectării unei obligații de ordin moral” (Iamandi 2012, 12).

„Moralitatea unei societăți este, în opinia lui Mill, un sistem coerent de reguli (obligații și interdicții) omologate social, a căror existență maximizează binele public și care, din acest motiv, sunt impuse de societate prin trei tipuri de constrângeri (remușcările propriei conștiințe, oprobiul opiniei publice sau pedepse juridice); aceste reguli protejează ființele umane și non-umane de vătămările venite din partea semenilor și apără drepturile morale și legale ale acestora. La Kant, legile morale nu sunt impuse prin pedepse externe, ci sunt consubstanțiale conștiinței oricărei ființe dotate cu rațiune, manifestându-se mai ușor sau mai greu în funcție de presiunea variabilă a înclinațiilor” (Mureșan, Trei teorii etice - Kant, Mill, Hare 2012, 95).

moralitate

Conform eticianului William Frankena „Moralitatea este, sub un aspect, o întreprindere socială, nu pur și simplu o descoperire sau o invenție a individului pentru propria sa orientare. Ca și limba sa, statul sau biserica, ea preexistă individului... și va rămâne după el. Ea e un instrument al societății privită ca întreg merit să ghideze indivizii și grupurile mai mici. Ea impune indivizilor anumite cerințe care, cel puțin inițial, sunt exterioare lor” (Mureșan, Filosofia morală a lui Richard M. Hare 2006, 10).

Potrivit lui Timo Airaksinen, „Moralitatea este un ideal în sens normativ al termenului ideal. Moralitatea exprimă ceea ce ar trebui să facem și ceea ce nu ar trebui să facem dacă am fi raționali, binevoitori, imparțiali, bine intenționați” (Mihaela Miroiu 2000, 7).

Termen	Definiție
	<p>„Caracter a ceea ce este moral; comportare conformă cu principiile moralei” (NODEX, 2002).</p> <p>„Însușirea a ceea ce este moral (l 1); natura, caracterul, valoarea unui fapt, a conduitei unei persoane sau a unei colectivități din punct de vedere moral. Comportare, conduită, moravuri în conformitate cu principiile morale; cinste, bună purtare” (DEX, 2009).</p>
normativ	<p>„Care tinde să instituie un standard de corectitudine prin prescriere de reguli; evaluativ și nu descriptiv. Etica normativă - orice sistem care dictează conduita moralmente corectă - se deosebește de metatetică, aceasta din urmă ocupându-se de discutarea înțeleșurilor termenilor morali, fără să emită directive” (Flew 1999, 240).</p> <p>„Care are putere de normă. Care hotărăște, stabilește reguli” (MDN, 2000).</p> <p>„Care servește ca normă sau stabilește o normă, care are caracterul unei norme. Îndrumare, dispoziție (sau ansamblu de îndrumări) cu caracter de normă” (DEX, 2009).</p>
normă	<p>„(lat. norma, echer; regulă, model) Regulă după care judecăm valoarea obiectelor ce trebuie să i se conformeze, model pe care ele trebuie să îl copieze sau ideal cu care le comparăm. Astfel, norma unui lucru exprimă ceea ce el trebuie să fie. Se deosebește de lege* atunci când legea desemnează un raport invariabil între lucruri (lege științifică) și descrie ceea ce este; sinonim al legii atunci când legea prescrie ceea ce trebuie să fie (lege morală)” (Alain Graf 2000, 82).</p> <p>„Regulă, dispoziție etc. obligatorie, fixată prin lege sau prin uz; ordine recunoscută ca obligatorie sau recomandabilă, Normă morală (sau etică) = model sau recomandare privind respectarea principiilor, îndeplinirea datoriilor și regulilor morale” (DEX, 2009).</p> <p>„Învățătură elementară. Regulă, directivă, îndrumare etc. fixată prin lege. Normă morală - Regulă privitoare la modul de comportare a omului în societate, la obligațiile sale față de ceilalți oameni și față de societate” (MDA2, 2010).</p>
obligație	<p>„Ceea ce o persoană este moralmente datoră să facă în</p>

Termen	Definiție
	<i>virtutea faptului că-i revine un rol în societate și a faptului că în acea societate există reguli morale potrivit cărora oricine joacă un asemenea rol trebuie să efectueze actul respectiv” (Flew 1999, 243).</i>
obligații	<i>„Denumirea popularizată de Sir David Ross pentru acele cerințe morale care pot fi câteodată anulate de altele, mai puternice. Obligația prima facie (în latină: potrivit primei aparențe) a cuiva de a nu îndurera prin vorbele sale pe cineva poate fi anulată de cerința morală mai puternică de a-i spune ceva ce trebuie să aște, chiar dacă-i este dureros” (Flew 1999, 243).</i> <i>„Datorie, sarcină, îndatorire. 2. Raport juridic civil prin care una sau mai multe persoane au dreptul de a pretinde altor persoane, care le sunt îndatorate, să dea, să facă sau să nu facă ceva” (DEX, 2009).</i> <i>„Ceea ce (i se impune cuiva sau) își asumă cineva să facă într-o anumită situație Si: datorie, îndatorire, sarcină” (MDA, 2010).</i>
omisiune	<i>„Faptul de a omite; trecere cu vederea, neglijare; lucru omis, lipsă, scăpare, lacună; omitere” (DEX, 2009).</i>
onestitate	<i>„Caracter onest; probitate; integritate; cinste” (NODEX, 2002).</i>
original	<i>„Care este propriu unei persoane sau unui autor; neimitat după altcineva; personal, nou, inedit” (DEX, 2009).</i>
originalitate	<i>„Însușirea de a fi original (2); fel particular de a fi” (MDN, 2000).</i>
paradox	<i>„Acesta implică un anumit gen de tensiune între două afirmații care par a fi în mod evident adevărate. Problemele se ivesc atunci când afirmații conflictuale decurg în mod logic din altă premisă considerată ca fiind adevărată” (Julian Baggini 2009, 15).</i> <i>„Enunț contradictoriu și, în același timp, demonstrabil; părere (absurdă) contrară adevărului unanim recunoscut; p. ext. ciudățenie; enormitate, absurditate” (DEX, 2009).</i>

Termen	Definiție
	<p>„Păreră absurdă, contrară unui adevăr unanim recunoscut” (MDA2, 2010).</p>
percepție	<p>„(lat. perceptio, acțiune de a aduna) Percepția exterioară este actul prin care un subiect organizează în mod imediat (fără reflecție) senzațiile sale prezente, le interpretează și le completează cu imagini și cu amintiri. Sensul de percepție internă (sau cunoaștere pe care eul o posedă cu privire la stările și la actele sale prin intermediul conștiinței) tinde să dispară din limbajul filosofic. Astfel, ideea de percepție presupune o coordonare a datelor diferitelor simțuri de care este capabil atât animalul cât și omul. Totuși, așa cum a arătat Leibniz, dacă animalul este capabil de consecuții empirice care implică mai degrabă amintire decât reflecție (percepția bățului poate determina la el fuga), doar omul este capabil de a percepție, adică de conștiința percepției, care necesită raționament” (Alain Graf 2000, 86-87).</p> <p>„Proces psihic de cunoaștere senzorială, prin care obiectele și fenomenele sunt reflectate ca întregi; facultatea de a percepe fenomenele lumii exterioare; înțelegere, cunoaștere” (DEX, 2009).</p> <p>„Imagine rezultată din percepție. Facultate de a percepe fenomenele lumii exterioare” (MDA2, 2010).</p> <p>„Imagine rezultată din percepție. Facultate de a percepe fenomenele lumii exterioare” (MDN, 2000).</p>
persoană	<p>„Termenul are o deosebită importanță în filozofia morală a lui *Kant, care-l definește într-un mod foarte asemănător lui Locke: «Persoană este acel subiect ale cărui acțiuni sunt susceptibile de imputare.» (Introducere în metafizica moravurilor) Kant spune că persoanele sunt demne de respect pentru că își impun legi lor înșile” (Flew 1999, 258).</p> <p>„Individ al speciei umane, om considerat prin totalitatea însușirilor sale fizice și psihice; ființă omenească. (DEX 2009) Individul uman considerat prin totalitatea însușirilor fizice și psihice” (MDN, 2000).</p>
plagiat	<p>„Copiere, însușire, în întregime sau în parte, a ideilor altora, pentru a le prezenta drept creații personale” (MDA, 2010).</p>

Termen	Definiție
precauție premisă	<p><i>Operă literară, științifică sau artistică a altuia, însușită, integral sau parțial, de cineva și prezentată drept creație proprie. (MDA2 2010)</i></p> <p><i>Lucrare (artistică, științifică) străină prezentată drept personală. (NODEX 2002)</i></p> <p><i>Caracter precaut; prudentă; circumspecție. (NODEX 2002)</i></p> <p><i>Punct de plecare al unei acțiuni, argumentații etc. ◇ idee de bază. 2. fiecare dintre primele două judecăți ale unui silogism, din care se deduce concluzia. (MDN 2000)</i></p>
praxis	<p><i>„(gr. acțiune de la prattein, a acționa) Îi datorăm lui Aristotel definiția clasică a praxis-ului ca acțiune a subiectului asupra lui însuși (în principal politică și morală), pe care o opune pe de o parte lui theoria* (activitate contemplativă), căreia îi este subordonată, și pe de altă parte lui poiësis (fabricare sau acțiune a subiectului asupra naturii), ce ține de o sferă de activitate inferioară (cea a muncii). Cu toate acestea, cuvântul grecesc îi datorează lui Marx întrebuintarea lui modernă, conform căreia desemnează operația dialectică prin care omul se transformă transformând natura. În consecință, însăși activitatea de gândire este o muncă ce aparține sferei generale a praxis-ului, întrucât o idee nu are valoare, după Marx, decât cu condiția de a se întrupa într-o acțiune. Astfel, în vreme ce filosofia antică ierarhizează ansamblul activităților umane, concepția marxistă înțelege mai degrabă pe fiecare dintre ele ca tot atâtea expresii ale praxis-ului uman, deci ca având un rol în istorie” (Alain Graf 2000, 90).</i></p> <p><i>Pricepere dobândită printr-o practică îndelungată; experiență, rutină. (DEX 2009)</i></p> <p><i>Practică. Fel de a proceda, conform legii, tradiției etc. (MDA2 2010)</i></p> <p><i>Experiență, rutină. Categoria filozofică a practicii social-istorice. (MDN 2000)</i></p>
presupunere	<p><i>„Ceva considerat ca fiind de la sine înțeles, însă neexprimat. Toate afirmațiile conțin presupuneri, acestea putând fi conștiente sau inconștiente. Dacă o presupunere este greșită, o afirmație bazată pe ea poate fi de asemenea greșită, deși este posibil ca eroarea să nu fie evidentă în afirmația în sine. Studiul filosofiei ne învață să devenim mai conștienți de</i></p>

Termen	Definiție
	<p><i>presupunerii</i>” (DK 2016, 343).</p> <p><i>Faptul de a presupune; ceea ce este admis în mod prealabil drept posibil, real, adevărat; supoziție, ipoteză, presupus, presupoziție. (DEX 2009)</i></p> <p><i>Admitere a realității, posibilității, adevărului unui lucru. Ceea ce este admis ca posibil, real, adevărat (MDA2 2010)</i></p>
principiu	<p><i>„(lat. principium, început) Morală. În sens normativ, regulă de acțiune formulată în mod clar” (Alain Graf 2000, 91).</i></p> <p><i>Element fundamental, idee, lege de bază pe care se întemeiază o teorie științifică, un sistem politic, juridic, o normă de conduită etc. (DEX 2009)</i></p> <p><i>Cauză inițială, constituindu-se în punctul de plecare al lumii fizice și spirituale. Element esențial al materiei, bază, fundament. Însușire cuprinsă în constituția unui lucru, reprezentând forța naturală, energia acestuia. (MDA2 2010)</i></p> <p><i>Regulă, normă de acțiune, de comportare, de apreciere etc. Convingere, punct de vedere. (MDN 2000)</i></p>
rațiune	<p><i>Facultate, proprie omului, de a cunoaște prin noțiuni, judecăți, raționamente; gândire (logică); judecată, minte. (DEX 2009)</i></p> <p><i>Treapta a doua a cunoașterii, caracterizată prin faptul că operează cu noțiuni, judecăți și raționamente. Cauză. Justificare. (MDA2 2010)</i></p>
rău	<p><i>„Denumire filosofică a suferinței. Chiar dacă «răul» se referă de obicei la activități umane reprobabile, cuvântul este folosit în dezbaterile despre Dumnezeu cu sensul general de durere și de suferință, iar câteodată și cu referire la cauza suferinței. Astfel, o durere de cap este socotită ca fiind «un rău». Existența răului este o problemă pentru teism” (Julian Baggini 2009, 99).</i></p> <p><i>„(lat. malum, rău, nefericire) General. Conform accepției obișnuite, tot ceea ce afectează un om și îi dăunează psihic sau moral. În acest sens, ceea ce numim rău se deosebește cu greu de ceea ce înseamnă pentru noi neplăcut. Spinoza afirmă că doar prejudecata finalistă* și antropocentristă* care ne determină să presupunem că realul ar trebui să se conformeze dorințelor noastre pentru a fi așa cum trebuie să fie ne face să</i></p>

Termen	Definiție
	<p><i>judecăm imperfect. Dintr-o asemenea iluzie ia naștere credința metafizică în existența răului în sine, în vreme ce, la drept vorbind, ceea ce este dăunător este doar neplăcut” (Alain Graf 2000, 94).</i></p> <p><i>Care are însușiri negative; lipsit de calități pozitive. (Adesea substantivat) Care face, în mod obișnuit, neplăceri altora. (DEX 2009)</i></p> <p><i>Lipsit de calități pozitive. Care face (în mod obișnuit) neplăceri altora. (MDA2 2010)</i></p>
rectifica	<p><i>A îndrepta, a corecta. (MDN 2000)</i></p>
regret	<p><i>Păreră de rău cauzată de o nereușită sau de săvârșirea unei fapte reprobabile; remușcare; căință. (NODEX 2002)</i></p>
regulă	<p><i>Normă pe baza căreia are loc un proces, se desfășoară o activitate sau se produce un fenomen. (MDA2 2010)</i></p> <p><i>Obicei, linie de conduită, principiu conducător. 2. Rânduială, ordine; regularitate. (DEX 2009)</i></p>
reglementare	<p><i>Supunere la o normă sau la un regulament. 2 Stabilire de raporturi legale. 3 Punere în ordine. 4 Ansamblu de norme juridice aplicabile într-un domeniu. 5 Operație de stabilire a reglementărilor. (MDA2 2010)</i></p>
respect	<p><i>„(lat. respectus, considerație, atenție) Sentiment care suscită recunoașterea liberă a unei valori morale și care constituie, după Kant, mobilul rațiunii practice. Respectul se deosebește deci de orice alt sentiment prin faptul că nu este un efect al sensibilității*, ci efectul legii morale asupra subiectului care se decide să i se supună prin el însuși (autonomie*). În acest fel respectul, ca supunere liberă, este opus fricii.</i></p> <p><i>Atitudine sau sentiment de stimă, de considerație sau de prețuire deosebită față de cineva sau de ceva. (DEX 2009)</i></p>
responsabilitate	<p><i>Atitudine conștientă, simț de răspundere față de obligațiile sociale. 2. sarcină, răspundere pe care și-o asumă cineva. (MDN 2000)</i></p>
responsabilitate socială	<p><i>Obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socoteală de ceva, de a accepta și suporta consecințele. (DEX 2009)</i></p> <p><i>„Responsabilitatea socială, ca datorie etică, este o necesitate</i></p>

Termen	Definiție
	<i>naturală ce decurge din sensul pământean al vieții omului” (Brișcaru 2012, 15).</i>
responsabilitate morală	<i>„General. Capacitate de a răspunde de actele sale. [...] Morală. Responsabilitatea morală este condiția sine qua non a oricărei obligații* în măsura în care presupune autonomia* unui subiect conștient de actele sale, capabil să dea motivele astfel încât să trebuiască să-și asume consecințele. Pentru a trebui, este necesar să poți să te determini pe tine însuși” (Alain Graf 2000, 98).</i>
scop	<i>„Aristotel îl considera un element fundamental pentru aproape orice explicație. Dacă știința modernă încearcă să înțeleagă lucrurile ca fiind lipsite de scop, Aristotel vedea peste tot scopuri, ținte și finalități: fumul se ridică pentru că el «țintește spre cer», ghinda crește pentru că scopul ei este un stejar etc.” (Julian Baggini 2009, 117). Țintă, obiectiv către care tinde cineva; ceea ce își propune cineva să înfăptuiască; țel. (DEX 2009) Anticipare mintală a rezultatului pe care dorește să-l realizeze cineva prin acțiunile sale. (...) Rezultat pe care și-l propune (sau pe care trebuie să-l realizeze) cineva. (...) Efect urmărit de cineva sau de ceva. Ideal urmărit de cineva sau de ceva. (MDA2 2010)</i>
sens	<i>Conținut (noțional sau logic) interior; semnificație a unui lucru; înțeles. (NODEX 2002) Ansamblul reprezentărilor susceptibile de a fi sugerate de un cuvânt în cursul întrebuirii lui în diverse situații. (MDA2 2010)</i>
sentiment	<i>Proces afectiv mai durabil și mai complex decât emoția, exprimând atitudinea pe care omul o are față de realitate. (MDN 2000) Atitudine afectivă față de cineva sau față de ceva; simțământ. (NODEX 2002)</i>
surclasa	<i>Facultatea de a simți, de a cunoaște, de a aprecia ceva; conștiință. (DEX 2009)</i>
transparentă	<i>A depăși, a întrece. (DEX 2009) Atitudine a unui organism (de stat), a unui partid, sau a unei persoane care presupune prezentarea obiectivă a informațiilor</i>

Termen	Definiție
termometrul etic	<p><i>de interes general, indiferent de implicațiile acestora. (MDA2 2010)</i></p> <p><i>„Examinarea combinată a percepției contextului, a conduitei și a consecințelor formează ceea ce Kaptein numește „termometrul etic” - un chestionar complex (cca. 200 de propoziții) care trebuie aplicat angajaților organizației” (Mureșan, Managementul eticii în organizații 2009, 58).</i></p>
universal	<p><i>„(lat. universalis) General. Fie care se aplică întregului univers (determinismul universal), fie care se extinde de drept la toți oamenii (sufragiul universal: dreptul tuturor de a vota)” (Alain Graf 2000, 113).</i></p> <p><i>Care se extinde asupra întregii lumi, care cuprinde tot ce există și este comun tuturor; care se referă la toate ființele sau lucrurile luate în considerație într-un caz dat (DEX 2009).</i></p>
universalitate	<p><i>Ansamblul lucrurilor sau al ființelor aflate în discuție. (MDA2 2010)</i></p> <p><i>Caracterul a ceea ce este universal; universalism Totalitate, generalitate. (jur.) Caracter al acelor reguli care se aplică fără nici o discriminare și în mod egal în toate statele. (MDN 2000)</i></p>
universalism	<p><i>„Convingerea că trebuie să ne aplicăm nouă înșine aceleași standarde și valori pe care le aplicăm celorlalți. A nu se confunda cu universal” (DK 2016, 343).</i></p> <p><i>Atitudine a celui care acceptă ca valabil numai ceea ce este recunoscut pe plan universal. Doctrină care consideră realitatea ca un tot unic. (MDA2 2010)</i></p> <p><i>Denumire dată teoriilor filozofice care afirmă existența unei realități ca un tot unit, universal. Direcție idealistă în etică care promovează ideea unei morale unice, general-umane, în cadrul societății. (MDN 2000)</i></p>
universalizabilitate	<p><i>„Principiul că judecățile morale individuale, deși pot fi particulare, implică întotdeauna o judecată universală. Termenul a fost făcut de filozoful moral englez R. M. Hare (1919), dar desemnează o concepție despre morală răspândită cel puțin de pe vremea lui *Kant (vezi și imperativ categoric).</i></p>

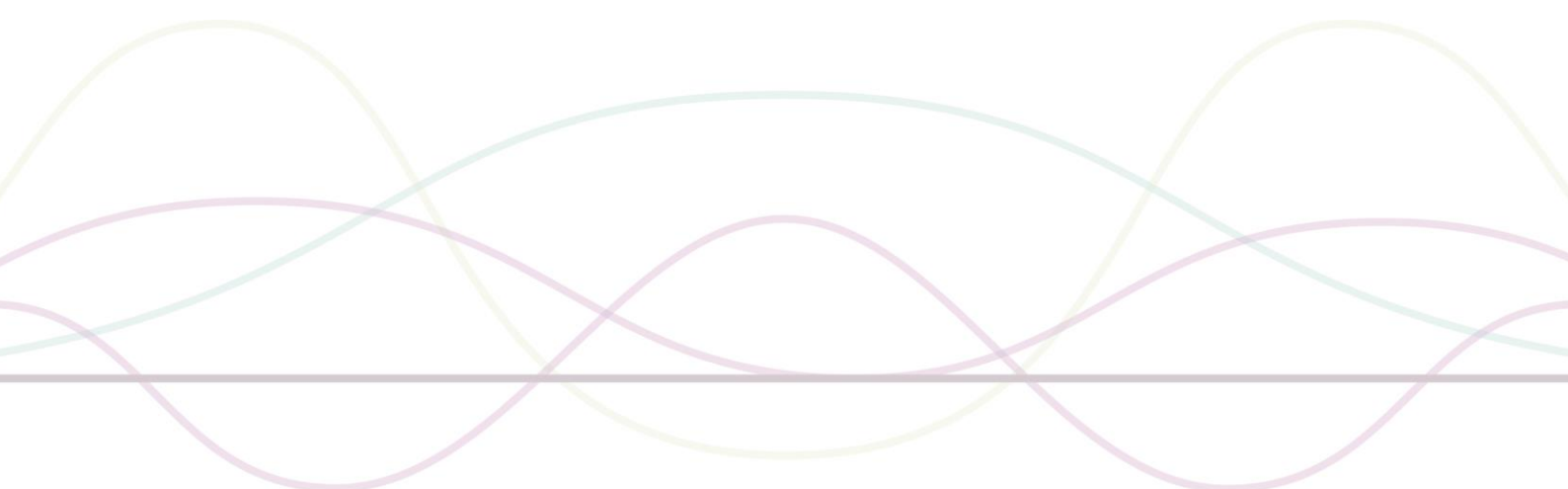
Termen	Definiție
util	<p><i>Propoziția «Ion trebuie să-și țină promisiunea» se referă la o persoană particulară într-o ocazie specifică, dar implică totuși, după opinia universalistului. Propoziția universală «Orice persoană aflată în împrejurări asemănătoare celor în care se află Ion trebuie să-și țină promisiunea». Situația poate fi privită prin contrast cu, de pildă, o predicție despre conduita lui Ion: «Ion își va ține promisiunea» nu implică nicidecum că «Orice persoană aflată în împrejurări asemănătoare celor în care se află Ion își va ține promisiunea». Deși e posibil ca universalizabilitatea să nu se întâlnească doar în cazul rostirilor morale, ea este privită drept una din trăsăturile lor distinctive. Importanța acestei trăsături logice a moralei rezidă în faptul că este folosită în argumentarea morală, deoarece dacă admitem că judecățile morale particulare sunt legate de reguli universale, aceasta ne va împiedica să luăm decizii arbitrare față de indivizi dați” (Flew 1999, 349).</i></p>
utilitarism	<p><i>Care satisface o necesitate; cu folos; folositor. (NODEX 2002) Care poate servi la ceva, care este folositor, necesar. (DEX 2009)</i></p> <p><i>Spirit utilitar. 2. Doctrină care plasează valoarea supremă în utilitate, aceasta putând fi de diferite feluri. ♦ Concepție care explică morala prin utilitate. (MDN 2000)</i></p>
validitate	<p><i>„Modalitate în care premisele și concluziile se leagă în mod logic în raționamente convingătoare. Dacă premisele sunt corecte și raționamentul este valid, atunci și concluzia trebuie să fie adevărată” (Julian Baggini 2009, 15).</i></p> <p><i>„Un argument este valid dacă concluzia sa derivă din premise. Aceasta nu înseamnă neapărat că concluzia este adevărată: ea poate fi falsă dacă una dintre premise este falsă, deși argumentul în sine este în continuare valid” (DK 2016, 343).</i></p> <p><i>Calitatea de a fi valid; situația, starea celui valid. (DEX 2009)</i></p> <p><i>Justețe a unui argument, a unei idei, a unei teorii. Calitate a unui argument, a unei idei, a unei teorii de a fi general acceptate (MDA2 2010)</i></p>

Termen	Definiție
	<p><i>Proprietate a unor expresii logice de a fi adevărate prin introducerea lor în orice interpretare a variabilelor componente. (MDN 2000)</i></p>
valoare	<p><i>„(lat. valere, a fi sănătos, valoare) Valoarea unui lucru este prețul lui; cea a unei persoane, demnitatea* sa. Putem estima prețul unui lucru după întrebuințarea lui sau după cantitatea altor bunuri cu care îl schimbăm, adică după un scop. În schimb, persoana*, neputând fi considerată un mijloc în vederea atingerii unui scop, nu are preț, valoarea sa este inestimabilă întrucât este inalienabilă, intrinsecă. Această distincție între valoarea relativă (cea a mijloacelor utile) și valoarea absolută (cea a scopurilor în sine) este constitutivă oricărei morale care afirmă universalitatea valorilor sale. Nietzsche, dimpotrivă, crede că. omul este creatorul oricărei valori: nu ar exista deci valoare în sine, ci numai valori relative la interesele noastre, valori utile (Binele, adevărul) pe care creatorii lor nu le consideră absolute decât pentru a impune opțiunile lor drept universale” (Alain Graf 2000, 113-114).</i></p>
	<p><i>Proprietate a ceea ce este bun, dezirabil și important; lucrul bun, dezirabil, important ca atare (adevărul, binele, frumosul). (DEX 2009)</i></p>
	<p><i>Ceea ce face ca o persoană să fie demnă de stimă, de laudă (din punct de vedere moral, intelectual, profesional, social). (DEXI 2007)</i></p>
	<p><i>Înșușire a unor obiecte, fenomene, fapte, idei de a corespunde trebuințelor sociale și idealurilor generate de acestea; suma calităților care dau preț unui obiect, unei ființe, unui fenomen. (MDN 2000)</i></p>
valoare de adevăr	<p><i>„Cele două valori, și anume adevărat sau fals, care pot fi aplicate unei afirmații” (DK 2016, 343).</i></p>
verificabilitate	<p><i>„O afirmație sau o serie de afirmații poate fi verificată dacă poate fi dovedită ca adevărată prin prisma unor dovezi empirice. Pozitiviștii logici credeau că singurele afirmații empirice care au sens sunt cele verificabile. David Hume și Karl Popper au arătat că legile științei sunt neverificabile” (DK 2016, 343).</i></p>
	<p><i>Înșușirea a ceea ce este verificabil. (MDA2 2010)</i></p>

Termen	Definiție
virtute	<p>„(lat. <i>virtus</i>, forță virilă; de la <i>vir</i>, bărbat) Sensul vechi trebuie să fie deosebit de sensul moral modern. Când virtutea traduce grecescul <i>aretè</i>, acest termen desemnează calitatea proprie a unui lucru, perfecțiunea lui: <i>aretè</i> a unei săbii este tăișul ei; cea a unui pământ bun este fertilitatea. Astfel, pentru un om, a-și descoperi virtutea înseamnă a descoperi în el ceea ce îi permite să se deosebească de alte ființe. Iată de ce a fi virtuos și rezonabil înseamnă același lucru. Or pasiunea* și nenorocirea nu derivă decât dintr-o insuficiență a cunoașterii. Astfel, virtutea și fericirea* sunt unite pentru greci. Dacă anumiți autori moderni - cum ar fi Spinoza, care definește virtute ca puterea ce ne face să acționăm «sub conducerea rațiunii» în vederea propriului folos - se înscriu în această filiație, tradiția creștină va da acestei noțiuni un sens diferit. Virtutea este mai degrabă efort neîncetat pentru a acționa în mod moral, care nu este întotdeauna răsplătit. Virtutea și datorია* sînt în acest sens inseparabile. Astfel, pentru Kant, virtutea, în măsura în care exprimă forța unei voințe care rezistă, din datorია*, înclinațiilor sensibilității*, nu este ceea ce ne face fericiți, însă este ceea ce ne face demni să fim astfel” (Alain Graf 2000, 114-115).</p> <p>Însușire dominantă a caracterului, care îl face mai bun pe individul uman, din punct de vedere moral, intelectual sau al unui tip specific de activitate; integritate morală. (DEX 2009) Forță morală care are drept scop respectarea principiilor și a normelor etice. (MDA2 2010)</p>
voință	<p>Capacitate de a-și concentra eforturile spre realizarea unui anumit scop; voie. (NODEX 2002)</p> <p>Funcție psihică caracterizată prin orientarea conștientă a omului spre realizarea unor scopuri și prin efortul depus pentru atingerea lor.</p> <ul style="list-style-type: none">- în concepția lui Nietzsche: ~ de putere Mișcare de cucerire și de creație, definită drept act de autodepășire.- în concepția lui Rousseau ~ generală Voință care rezultă din voințele individuale conștiente și legitime.- în concepția lui Kant; ~ bună Voință care este subordonată moralei. (MDA2 2010)

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Anexa nr. 3 - Propunere standard pentru registrul de risc etic

Nr. crt.	Data	Risc	Descrierea riscului	Declanșatorul (cauza riscului)	Consecința principală	Categorie	Probabilitate	Impact	Prioritate	Responsabil	Nr. plan de acțiune	Status

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Instrucțiuni de completare a anexei nr. 3:

Coloana 2 (Data): zz/ll/an

Coloana 3 (Risc): denumirea riscului (ex. *Creșterea numărului de teze de doctorat plagiate*)

Coloana 4 (Descrierea riscului): prezentarea pe scurt a riscului

Coloana 5 (Declanșatorul): precizarea cauzei care a determinat apariția riscului

Coloana 6 (Consecința principală): menționarea consecinței pe care o poate crea concretizarea riscului

Coloana 7 (Categorie):

- 1 - critic
- 2 - sever
- 3 - semnificativ
- 4 - minor
- 5 - posibilă îngrijorare

Coloana 8 (Probabilitate):

- 5 - foarte scăzută
- 4 - scăzută
- 3 - medie
- 2 - ridicată
- 1 - foarte ridicată

P (probabilitatea) = numărul cazurilor favorabile/numărul cazurilor probabile

Coloana 9 (Impact):

- 5 - neglijabil (foarte scăzut)
- 4 - marginal (scăzut)
- 3 - substanțial (mediu)
- 2 - sever (ridicat)
- 1 - dezastruos (foarte ridicat)

Calcularea riscului: Risc = Impact x Probabilitatea de apariție (%) a evenimentului.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 - 2020

Tabel 2: Impactul probabilității și relațiile categoriei de risc.

Categorie: 1 - critic 2 - sever 3 - semnificativ 4 - minor 5 - posibilă îngrijorare		PROBABILITATE				
		<i>foarte scăzută</i>	<i>scăzută</i>	<i>medie</i>	<i>ridicată</i>	<i>foarte ridicată</i>
IMPACT	<i>dezastruos</i>	4	3	2	2	1
	<i>sever</i>	5	4	3	2	1
	<i>substanțial</i>	5	4	3	3	2
	<i>marginal</i>	5	5	4	3	3
	<i>neglijabil</i>	5	5	5	4	3

Coloana 10 (Prioritate):

- Scăzută
- Medie
- Ridicată

Coloana 11 (Responsabil): numele și prenumele responsabilului de identificarea posibilelor soluții.

Coloana 12 (Nr. plan de acțiune): pentru fiecare risc identificat se va realiza un plan de acțiune pentru atenuarea riscului, care va fi numerotat (ex. *Planul de acțiune nr. 1, Planul de acțiune nr. 2 etc.*).

Coloana 13 (Status):

- Deschis
- În proces
- Închis